

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Vera Andersson Broms

Ett hållbart aktiebolag?

En studie om hur nya hållbarhetskrav påverkar aktiebolagsrätten

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Niklas Selberg

Termin: HT 2023

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning	5
Förord.....	6
Förkortningar.....	7
1 Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Syfte och frågeställningar.....	12
1.3 Avgränsningar	12
1.4 Metod och material.....	14
1.5 Forskningsläge.....	16
1.6 Disposition.....	17
2 Aktiebolagets karaktär enligt gällande aktiebolagsrätt.....	19
2.1 Inledning.....	19
2.2 Aktiebolaget och dess grunddrag	19
2.3 Historien om syftet i aktiebolagslagen	21
2.4 Aktieägarintresse	22
2.5 Bolagsledningens roll	23
2.6 Bolagsledningens ansvar	25
3 Miljö, social hållbarhet och bolagsstyrning samt företags samhällsansvar	27
3.1 Inledning.....	27
3.2 Företags samhällsansvar	27
3.3 Miljö, social hållbarhet och bolagsstyrning.....	29
3.4 Skillnaden mellan företags samhällsansvar och miljö, social hållbarhet och bolagsstyrning.....	29
4 Framväxten av hållbarhetskrav på företag.....	31
4.1 Inledning.....	31
4.2 Internationella riktlinjer.....	31
4.2.1 OECD:s riktlinjer för multinationella företag.....	31
4.2.2 FN:s Global Compact.....	33
4.2.3 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter	33
4.2.4 Agenda 2030 för hållbar utveckling.....	33
4.3 Parisavtalet	34
4.4 Den europeiska gröna given	35
4.5 Taxonomiförordningen.....	36

4.6	Hållbarhetsrapportering i årsredovisningslagen	38
4.7	Direktiv om företags hållbarhetsrapportering	40
4.7.1	Direktivet.....	40
4.7.2	Delegerad akt	43
4.7.3	Genomförandet i svensk lagstiftning	44
5	Direktiv om företagens <i>due diligence</i> -ansvar i hållbarhetsfrågor.....	46
5.1	Inledning.....	46
5.2	Bakgrund	46
5.3	Förhållandet till befintliga bestämmelser och riktlinjer på området	47
5.4	Tillämpning	48
5.5	Krav på företag	49
5.6	Klagomålsförfarande och tillsyn	51
5.7	Sanktioner och ansvar.....	53
5.8	Genomförande i nuvarande lagstiftning	55
6	Analys.....	56
6.1	Inledning.....	56
6.2	Anpassandet av den svenska aktiebolagslagen och årsredovisningslagen och dess aktieägarintresse till CSDD-direktivet.....	56
6.2.1	Anpassandet av aktiebolagslagen och årsredovisningslagen till CSDD-direktivet	56
6.2.2	Anpassandet av aktieägarintresset till CSDD-direktivet.	61
6.3	Sanktionerna i CSDD-direktivet och dess inverkan på rättssäkerheten och förutsebarheten	64
6.4	Avslutning	68
	Käll- och litteraturförteckning.....	70

Summary

Climate change has become increasingly urgent in recent years. Around the world, natural disasters are occurring due to global warming and the global average temperature is well above the 1.5°C target. In order to achieve changes, the world, countries, companies, and individuals need to take action. In response to the climate crisis, the United Nations and the EU have developed international agreements, guidelines, regulations, and directives in recent years, all aimed at reducing climate footprints and achieving climate goals.

On February 23, 2022, the European Commission presented a proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDD-Directive), which focuses on sustainability from both a social and environmental perspective. On July 1, 2023, the European Parliament voted on the proposal. Among other things, the CSDD-directive requires companies to exercise due diligence on the environment and sustainability and to mitigate potential and actual negative impacts on the environment. Only large enterprises that meet the thresholds of the CSDD-directive are subject to these requirements. However, small, and medium-sized enterprises are also affected by the CSDD-directive as large companies must carry out due diligence on the value chain. Along with other EU directives and regulations in sustainability, there are also requirements for sustainability reporting, which means that higher requirements in relation to environmental and climate work are imposed on companies than before. When implementing the CSDD-directive on due diligence and the other EU directives and regulations, several different elements need to be considered to ensure legal certainty.

Ever since the first Companies Act was adopted in Sweden in 1848, there has been a profit purpose. Swedish corporate governance has thus been based on the shareholder model, where the main purpose is to provide as much return as possible to the shareholders. An implementation of the CSDD-directive may affect the purpose of a limited liability company as companies need to meet the sustainability requirements that are set. Thus, this means that the stakeholder model and values other than just profit must be considered to a greater extent than before.

If a company fails to comply with the due diligence requirements, a sanction will be imposed on the company. However, it is not specified how the number of damages is calculated, which has a negative impact on legal certainty. At the same time, the management of a company has significant responsibility for ensuring that the company complies with the requirements. The CSDD-directive does not impose a penalty on company management. Therefore, it is important to clarify the issue of liability to ensure legal certainty.

Sammanfattning

Klimatförändringar har under de senaste åren blivit alltmer akuta. Runt om i världen förekommer naturkatastrofer på grund av den globala uppvärmningen och den globala medeltemperaturen ligger långt över målsättningen om 1,5°C. För att en förändring ska kunna genomföras krävs det att världen, enskilda länder, företag och individer vidtar åtgärder. Till följd av klimatkrisen har Förenta nationerna och EU under de senaste åren tagit fram internationella avtal, riktlinjer, förordningar och direktiv som alla syftar till att minska klimatavtrycken och nå klimatmålen.

EU-kommissionen presenterade den 23 februari 2022 ett förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag, Corporate Sustainability Due Diligence-direktivet (CSDD-direktivet), där fokus är på hållbarhet ur både ett socialt- och miljöperspektiv. Den 1 juli 2023 röstade EU-parlamentet igenom förslaget. I CSDD-direktivet uppställs bland annat krav på att företag ska beakta tillbörlig aktsamhet i förhållande till miljön och hållbarheten och motverka potentiella och faktiska negativa konsekvenser för miljön. Det är endast stora företag som uppfyller gränsvärdena i CSDD-direktivet som omfattas av kraven. Däremot påverkas även små och medelstora företag av CSDD-direktivet eftersom stora företag måste vidta tillbörlig aktsamhet i förhållande till värdekedjan. Tillsammans med andra EU-rättsliga direktiv och förordningar på hållbarhetsområdet, ställs det också krav på hållbarhetsrapportering, vilket betyder att högre krav i förhållande till miljö- och klimatarbetet uppställs på företag jämfört med tidigare. Vid ett införande av CSDD-direktivet om tillbörlig aktsamhet och de andra EU-rättsliga direktiven och förordningarna behöver flera olika delar beaktas för att rättssäkerheten ska tillgodoses.

Allt sedan den första aktiebolagslagen antogs i Sverige år 1848 har det funnits ett vinstsyfte. Den svenska bolagsstyrningen har därmed utgått från aktieägarmodellen, där det främsta syftet är att ge så stor avkastning som möjligt till aktieägarna. Ett införande av CSDD-direktivet, kan komma att påverka syftet med ett aktiebolag eftersom företag behöver uppfylla hållbarhetskraven som uppställs. Det betyder att intressentmodellen och därmed andra värden än endast vinst måste beaktas i högre utsträckning än tidigare.

Om ett företag inte följer föreskrifterna om att vidta tillbörlig aktsamhet kommer företaget åläggas en sanktionsavgift. Däremot är det inte specificerat hur skadeståndsbeloppet beräknas, vilket inverkar negativt på rättssäkerheten. Samtidigt har ledningen i ett företag stort ansvar i förhållande till att företaget tillgodoser kraven som ställs. I CSDD-direktivet åläggs bolagsledningen inte någon sanktionsavgift. Det är därför av betydelse att ansvarsfrågan tydliggörs för att rättssäkerheten ska tillgodoses.

Förord

Efter nio terminer på juristprogrammet i Lund är tiden i studentlivet till ända. Det har varit en otroligt händelserik och fantastisk tid som jag kommer ta med mig för resten av mitt liv. Därför vill jag rikta några utvalda tack.

Först och främst vill jag rikta ett stort tack till min handledare Niklas Selberg för att du kommit med många goda råd och förslag till uppsatsen.

Efter tre år i JiA-kommittén, vill jag även rikta ett innerligt tack till JiA och Juridiska Föreningen. Tack för allt jag lärt mig, tack för den otroliga gemenskap vi haft och tack för att jag fått vänner för livet. Minnena på och utanför Winstrupsgatan 8 är oändliga och jag kommer ta med mig allt framöver.

Jag vill också passa på att tacka alla vänner jag lärt känna i Lund som funnits där under hela studietiden. Tack för alla fina minnen och tack för att ni gjort studietiden till den absolut bästa. Ingen nämnd, ingen glömd.

Till sist vill jag rikta ett stort och varmt tack till min familj som stöttat mig under hela resans gång i både toppar och dalar. Utan er hade detta inte varit möjligt.

Stockholm den 31 december 2023

På återseende,

Vera Andersson Broms

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
CSDD	Corporate Sustainability Due Diligence
CSR	Corporate Social Responsibility
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
ESG	Economic Social Governance
ESRS	European Sustainability Reporting Standards
EU	Europeiska unionen
FEU	Fördraget om Europeiska unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
FN	Förenta nationerna
ILO	International Labour Organization
NFRD	Non Financial Reporting Directive
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
Parisavtalet	Paris Agreement to the United Nations Framework Conventions on Climate Change (adopted 12 December 2015, entered into force 4 November 2016) TIAS 16-1104
Prop.	Proposition
SAS-principen	Principen om samtliga aktieägares samtycke
Skr.	Skrivelse
SOU	Statens offentliga utredningar

SvJT	Svensk Juristtidning
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Torka, översvämningar och värmeböljor har drabbat många samhällen på alla kontinenter runt om i världen under de senaste åren. Den globala temperaturen mellan 2015–2022 var den högsta sedan 1850. Växthusgaserna uppmätte rekordhöga nivåer år 2021. Därutöver har havsisen på Antarktis sjunkit till sin lägsta nivå någonsin.¹ Trots att klimatfrågan varit aktuell under flera år, måste mänskligheten agera för att minska klimatavtrycket och därmed kunna rädda kommande generationer.² År efter år presenteras nya klimatrappporter där det framgår att mänskligheten behöver agera för att ändra på klimatavtrycket och den globala uppvärmningen. Den globala uppvärmningen fortsätter öka trots detta. I september 2023 uppmättes medeltemperaturen till 1,8°C över förindustriella nivåer, vilket är den högsta temperaturen som uppmätts hittills. Detta visar på att en förändring av mänsklighetens klimatavtryck behöver göras för att kunna rädda vår planet.³

Företag har en viktig roll i omställningen till ett mer hållbart samhälle. Det krävs att företag agerar för att en förändring ska kunna ske.⁴ I och med att företag kan påverka omställningen i stor omfattning, har bolagsledningen i aktiebolag i sin tur en viktig roll eftersom det är styrelsen och den verkställande direktören som sköter organisationen och den löpande förvaltningen i ett bolag.⁵ Europeiska kommissionen presenterade den 23 februari 2022 ett förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (CSDD).⁶ Bakgrunden till förslaget är att företag behöver agera och vidta åtgärder för att begränsa de negativa effekter av mänskliga rättigheter och miljö i företags värdekedjor, att hållbarhet integreras i företagets ledning och att företags ageranden har en stor påverkan på omställningen till en klimatneutral och grön ekonomi. Det krävs också att besluten som företas av företag utformas med beaktande av mänskliga rättigheter och klimat- och miljömässiga konsekvenser i syfte att klara av omställningen som behöver göras på lång sikt.⁷ Direktivförslaget röstades igenom av Europaparlamentet den 1 juni 2023.⁸ Den 14 december 2023 nådde Europeiska rådet och

¹ World Meteorological Organization, *WMO annual report highlights continuous advance of climate change*, besökt 2023-09-07.

² Europeiska kommissionen, *Klimatförändringarnas konsekvenser*, besökt 2023-09-07.

³ United Nations Environment Programme (2023) s. 15 f.

⁴ Jfr Mähönen och Sjäfjell (2023) s. 5.

⁵ 8 kap. 4 och 29 §§ ABL.

⁶ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) COM(2022) 71 final (hädanefter COM(2022) 71 final).

⁷ COM(2022) 71 final motivering (1).

⁸ Europaparlamentet, *Texts adopted – Corporate Sustainability Due Diligence*, besökt 2023-11-08.

Europaparlamentet en preliminär överenskommelse om CSDD-direktivet, där nästa steg i lagstiftningsprocessen är att överenskommelsen måste godkännas och formellt antas av båda institutionerna.⁹ Den slutgiltiga versionen av CSDD-direktivet är därmed inte avgjord än.

Som ett resultat av att klimatfrågan blivit alltmer aktuell och viktig har internationella handlingsplaner tagits fram. En av dessa är Parisavtalet som innehåller en handlingsplan i syfte att begränsa den globala uppvärmningen. Parisavtalet trädde i kraft den 4 november 2016 och sedan dess har 195 stater ratificerat avtalet. Utgångspunkten för Parisavtalet är olika uppsatta målsättningar. Bland annat ska ökningen av den globala genomsnittstemperaturen begränsas till 1,5°C. Avtalet uppställer också krav på klimatfinansiering till utvecklingsländer.¹⁰ En annan viktig handlingsplan som fått stort genomslag är Förenta nationernas (FN) handlingsplan, Agenda 2030 som innehåller 17 mål för att bidra till en hållbar utveckling. Agenda 2030 ska uppnås senast år 2030 av alla världens länder och ska bidra till tre dimensioner av hållbar utveckling: sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner. Handlingsplanen är inte juridiskt bindande, utan ett frivilligt åtagande av länderna som bundit sig att arbeta för målen.¹¹

Europeiska unionen (EU) har tagit flera andra initiativ till åtgärder på klimatområdet utifrån de handlingsplaner som antagits på ett internationellt plan. Den 11 december 2018 antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd en förordning om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder.¹² Syftet med förordningen är bland annat att genomföra strategier och åtgärder för att uppnå målsättningarna i enlighet med Parisavtalet.¹³ Ett år senare lanserade EU-kommissionen ett paket med politiska initiativ, *Gröna given*, med slutmålet att EU ska bli helt klimatneutralt senast år 2050. Paketet innehåller olika förslag till lagstiftningsinitiativ med fokus på att unionsrätten anpassas till EU:s klimatmål.¹⁴ Därutöver antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd en förordning¹⁵ den 30 juni 2021 i syfte att upprätta ett regelverk om anpassandet till klimatförändringarna för medlemsstaterna.¹⁶ Det finns

⁹ Europeiska rådet, *Corporate sustainability due diligence: Council and Parliament strike deal to protect environment and human rights*, besökt 2023-12-19.

¹⁰ Europeiska rådet, *Parisavtalet om klimatförändringar*, besökt 2023-09-07; United Nations Climate Change Conference, *Paris Agreement – Status of Ratification*, besökt 2023-09-07.

¹¹ Förenta nationerna-förbundet, *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*, besökt 2023-09-08.

¹² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av vissa unionslagstiftningsakter (hädanefter förordning (EU) 2018/1999).

¹³ Förordning (EU) 2018/1999 art. 1(a).

¹⁴ Europeiska rådet, *Den europeiska gröna given*, besökt 2023-09-09.

¹⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av vissa unionslagstiftningsakter (hädanefter förordning (EU) 2021/1119).

¹⁶ Förordning (EU) 2021/1119 skäl (31).

därmed handlingsplaner och lagstiftning på hållbarhetsområdet, vilket tyder på att det är en viktig fråga såväl nationellt, som internationellt.

För att kunna uppnå klimatneutralitet krävs det att företag följer klimatmål och regelverken om hållbar utveckling som upprättats nationellt och inom EU.¹⁷ Samtidigt som företag ska försöka anpassa sina verksamheter mot mer hållbara val, ska ett aktiebolags verksamhet fördela vinst mellan aktieägarna, om inget annat anges i bolagsordningen enligt 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen (2005:551). En vanlig uppfattning har varit att ett bolags skyldighet är att fatta samtliga beslut i linje med vinstsyftet för att maximera bolagets värde av kapitalet.¹⁸ Därutöver finns det ett underförstått förbud i aktiebolagslagen mot att styrelsen i ett bolag använder bolagets vinst till annat än sådant som främjar syftet med verksamheten.¹⁹ I och med att klimatet och hållbar utveckling blivit alltmer aktuellt, har det uppstått en debatt kring huruvida det är möjligt att främja hållbar utveckling i ett bolag på lång sikt, i stället för att enbart fokusera på att maximera vinsten ur ett kortsiktigt perspektiv.²⁰

En annan aspekt av problematiken med ökande miljöproblem runt om i världen är diskursen mellan hur människors rätt till liv förhåller sig till detta. Samtidigt som företag producerar mer för att i sin tur kunna sälja mer och generera mer vinst, får det negativa konsekvenser för miljön. Samarbeten mellan stater, företag och enskilda individer krävs därmed för att klimatmålen ska uppnås och för att de antropogena klimatförändringarna ska minska.²¹ Den 14 december 2022 stämde ett flertal ungdomar den svenska staten för att ha brutit mot Europeiska konventionen om skydd för mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). Yrkandena grundar sig på att käranden som i detta fall är fler än 600 barn och ungdomar i nätverket Aurora inte fått sina rättigheter tillgodosedda enligt EKMR, på grund av att staten underlåter att vidta åtgärder i linje med klimatmålen.²² Grunderna för talan utgår från rätten till liv, förbudet mot omänsklig och förnedrande behandling, rätten till skydd för privat- och familjeliv, förbud mot diskriminering och rätten till skydd för egendom. Därutöver grundar sig talan på att staten har en skyldighet att hålla ökningen av medeltemperaturen till 1,5°C jämfört med förindustriella nivåer och att negativa konsekvenser av antropogena klimatförändringar måste begränsas.²³ Målet är just nu vilande i väntan på att Högsta domstolen besvarar frågan om den aktuella talan är tillåten enligt

¹⁷ Jfr Sjäffjell (2021) s. 3 f.

¹⁸ Jfr Arvidsson och Samuelsson (2022) s. 124.

¹⁹ Jfr Skog (2020) s. 249.

²⁰ Sjäffjell och Mähönen (2022).

²¹ Jfr Qandeel (2021) s. 24 f.

²² Ansökan om stämning, Nacka tingsrätt, Stockholm den 14 december 2022, i mål T 8304–22 s. 5.

²³ Ansökan om stämning, Nacka tingsrätt, Stockholm den 14 december 2022, i mål T 8304–22 s. 9 f.

rättegångsbalken, de grundläggande värdena i svensk rätt samt de folkrättsliga förpliktelserna.²⁴

Rättssäkerhet är en väsentlig del i vårt rättssystem och måste tillgodoses när nya regler antas, vilket innebär att CSDD-direktivet och dess införlivande i svensk rätt behöver beakta rättssäkerheten. Begreppet rättssäkerhet kan delas in i tre olika delar som alla är nödvändiga för att rättssäkerhet ska föreligga. Den första delen innebär att det ska finnas klara och tillämpbara regler. Reglerna ska vara tillgängliga för allmänheten för att uppfylla rättssäkerheten, vilket innebär att de ska finnas publicerade. Den sista delen innebär att reglerna tillämpas i enlighet med det reglerna utsäger, vilket betyder att gemene man ska kunna förlita sig på reglernas innehåll. Regler ska därmed vara klara, tydliga och pålitliga för att rättssäkerhet ska föreligga. Rättssäkerheten har därmed en betydande roll för allmänheten i förhållande till alla typer av gällande rätt.²⁵ Två av aspekterna i förhållande till rättssäkerhet handlar om att allmänheten ska kunna lita på att en faktisk tillämpning av de materiella rättsreglerna görs utifrån dess lydelse och att tillämpningen därmed inte görs på ett godtyckligt sätt. Den andra aspekten innebär att allmänheten ska kunna lita på att de gällande rättsreglerna faktiskt tillämpas.²⁶

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att beskriva och analysera aktiebolagsrättsliga hållbarhetskrav samt om och hur den svenska aktiebolagsrätten kan komma att påverkas av CSDD-direktivet med dess nya krav avseende due diligence och hållbarhet.

För att uppnå uppsatsens syfte kommer följande tre frågeställningar besvaras:

1. Hur har regler om företags ansvar i förhållande till hållbarhet vuxit fram i internationell rätt?
2. På vilket sätt behöver den svenska aktiebolagslagen och årsredovisningslagen och särskilt dess reglering av aktieägarintresset anpassas till CSDD-direktivet?
3. Hur förhåller CSDD-direktivets föreskrifter om sanktioner mot bolagsledningen till värdet och intresset av rättssäkerhet och förutsägbarhet?

1.3 Avgränsningar

CSDD-direktivet består av fyra centrala delar: due diligence i förhållande till värdekedjor i en miljö-, respektive mänskliga rättigheter-perspektiv, krav på

²⁴ Mål T 8304–22 s. 3.

²⁵ Frändberg (2005) s. 289.

²⁶ Zila (1990) s. 290.

bekämpande av klimatförändringar i linje med Parisavtalet, tillsyn och sanktioner samt bolagsledningars ansvar.²⁷

På grund av utrymmesskäl och tidsbrist kommer uppsatsen inte fokusera på mänskliga rättigheter som är ett av direktivets huvudområde. Syftet och frågeställningarna uppsatsen utgår från är kraven på hållbarhet och bekämpande av klimatförändringar i linje med Parisavtalet och sanktionerna som CSDD-direktivet föreskriver. Uppsatsen kommer därmed främst fokusera på föreskrifterna om hållbarhets- och klimatkraven som uppställs i CSDD-direktivet och sanktionerna kopplade till dessa krav.

Denna uppsats undersöker om och hur den svenska årsredovisningslagen och aktiebolagslagen behöver förändras mot bakgrund av CSDD-direktivet, vilket innebär att svensk lagstiftning på andra områden än aktiebolagsrätt inte kommer beaktats. Andra lagar inom aktiebolagsrätten kommer inte diskuteras. Årsredovisningslagen berörs endast i begränsad utsträckning i förhållande till hållbarhetsrapportering eftersom EU-direktiv genomförts i årsredovisningslagen. Dessutom avser vissa krav i CSDD-direktivet bolags rapporteringskyldighet, vilket berör årsredovisningslagen. Någon genomgång av hur årsredovisningslagen är uppbyggd görs däremot inte. Utöver detta görs inte en djupgående analys eller presentation av aktiebolagslagens särdrag eftersom frågeställningarna utgår från verksamhetssyftet i ett aktiebolag. En del av den andra frågeställningen fokuserar på aktieägarintresset, vilket innebär att utgångspunkten endast är aktiebolagslagen och dess regler om aktieägarintresset.

Utöver CSDD-direktivet finns det andra direktiv som fokuserar på arbetet med hållbarhet. Bland annat Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)²⁸ som ratificerades den 5 januari 2023 och ersatte Non-Financial Reporting Directive (NFRD).²⁹ Direktivet moderniserar och uppställer högre krav på företag avseende rapportering av information om miljön och det sociala på ett företag.³⁰ Även om CSRD till viss del berör samma områden som CSDD-direktivet kommer uppsatsen inte utgå från och fokusera på CSRD eftersom frågeställningarna utgår från CSDD-direktivet. CSRD kommer redogöras för i begränsad utsträckning eftersom det berör företags hållbarhetsrapportering, vilket innebär att dess regler har betydelse för vilka hållbarhetskrav som uppställs på företag.

²⁷ COM(2022) 71 final.

²⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2464 om ändring av vissa unionslagstiftningsakter (hädanefter dir. 2022/2464/EU).

²⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag och om ändring av vissa unionslagstiftningsakter (hädanefter dir. 2013/34/EU).

³⁰ Europeiska kommissionen, *Corporate sustainability reporting*, besökt 2023-09-08.

CSDD-direktivet bygger som tidigare nämnts på olika internationella avtal och riktlinjer. I bilagan till CSDD-direktivet förekommer bland annat överenskommelser från Förenta nationerna (FN) och International Labour Organization (ILO). Därutöver är OECD:s riktlinjer för multinationella företag av betydelse mot bakgrund av att CSDD-direktivet bygger på dessa riktlinjer.³¹ Dessa överenskommelser kommer inte uppsatsen gå djupare in på, eftersom uppsatsen ämnar fokusera på specifika delar av CSDD-direktivet samt om och hur den svenska aktiebolagslagen kommer förändras.

Miljö- och klimatproblem kan uppmärksamma frågor kring om vissa artiklar i EKMR tillgodoses eller inte. Detta kommer endast belysas i liten utsträckning i syfte att bredda uppsatsens perspektiv. Utgångspunkten är däremot inte EKMR och mänskliga rättigheter i uppsatsen.

Uppsatsen utgår från direktivförslaget och dess lydelse.

Uppsatsen har tagit hänsyn till rättsläget till och med den 21 november 2023. Det betyder att detaljerna i den beslutade texten 14 december 2023³² inte har beaktats vid beskrivningen av CSDD-direktivet.

1.4 Metod och material

Uppsatsen redogör för om och i så fall hur aktiebolagslagen behöver anpassas efter CSDD-direktivet, vilket innebär att frågeställningarna besvaras utifrån ett förändringsperspektiv. Det innebär att en beskrivning av hur den gällande rätten ser ut och tillämpas är väsentlig för att sedan kunna besvara frågeställningarna som har sin utgångspunkt i hur rättsläget kommer se ut, eller behöva se ut. Besvarandet av frågeställningarna och tolkningen av rättsläget kommer därför ta sin utgångspunkt i den rättsdogmatiska metoden. Det innebär att materialet som kommer användas besvaras utifrån rättskällevärdet, vilket innefattar lagstiftning, praxis, förarbeten och doktrin.³³ Metodvalet lämpar sig väl för uppsatsen eftersom den andra frågeställningen syftar till att utreda nuvarande aktiebolagslagstiftning. Appliceringen av den rättsdogmatiska metoden på frågeställningarna uppsatsen ämnar besvara, innebär att lagstiftningen och prejudikat på området har en högre ställning i förhållande till lagförarbeten och litteratur. Däremot har litteraturen en väsentlig betydelse för att få en fördjupad förståelse för lagstiftning och dess konsekvenser.³⁴ Den rättsvetenskapliga diskussionen har varit viktig för uppsatsen och dess syfte.

³¹ COM(2022) 71 final skäl (6), (12), (16) och (22).

³² Europeiska rådet, *Corporate sustainability due diligence: Council and Parliament strike deal to protect environment and human rights*, besökt 2023-12-19.

³³ Kleineman (2018) s. 2.

³⁴ Ibid. s. 33 f.

Därutöver lämpar sig den rättsdogmatiska metoden väl till uppsatsens syfte med hänvisning till att den tydliggör hur rättsläget ser ut, *de lege lata*, samt hur rättsläget bör se ut, *de lege ferenda*, i förhållande till CSDD-direktivets inverkan på den svenska aktiebolagslagstiftningen. Utgångspunkten kommer därmed vara att belysa hur aktiebolagslagen och dess krav på hållbarhet är uppbyggd *de lege lata*, för att sedan redogöra för om och hur aktiebolagslagen bör anpassas efter CSDD-direktivet, *de lege ferenda*.

Den EU-rättsliga metoden kommer användas vid besvarandet av frågeställningarna eftersom metoden tillämpas för att analysera hur EU-rättsliga källor bör tolkas och tillämpas i Sverige. EU-rätten beskrivs som ungdomlig till sin karaktär eftersom rättsordningen är förhållandevis ny.³⁵ Det är viktigt att belysa att EU-rätten och dess källor, likväl är svensk rätt eftersom Sverige sedan 1995 är medlemmar i EU. Innebörden av ett medlemskap i EU är att avtal, rättsakter och andra beslut som antagits av Europeiska gemenskaperna ska genomföras i svensk rätt.³⁶ En av de grundläggande principerna som är viktig att beakta vid tillämpningen av EU-rätten är lojalt samarbete. Det innebär att alla medlemsstater har en positiv förpliktelse att vidta lämpliga åtgärder för att de nationella rättsordningarna ska följa skyldigheterna som följer av fördragen eller sekundärrätten. Utöver detta innebär det att medlemsstaterna ska avstå från att fullgöra en åtgärd som potentiellt skulle kunna bryta mot unionens mål.³⁷

I uppsatsens fjärde avsnitt redogörs för hur olika internationella avtal och riktlinjer reglerar krav på hållbarhet och miljö. Flera av de internationella avtalen och riktlinjerna utgör inte någon svensk eller EU-rättslig lagstiftning. Det innebär att dessa dokument inte är rättsligt bindande på samma sätt som traditionell lag. Dessa dokument utgör därmed så kallad *soft law*. Företags sociala ansvar och klimatansvar regleras internationellt till stor del av *soft law*.³⁸ De icke-bindande reglerna kan utgöras av olika dokument, såsom principer och deklarerationer. Det är främst inom den internationella sfären som *soft law* används.³⁹ Forskare menar att icke-bindande instrument kan användas som ett komplement till bindande regler och att de även kan användas när bindande regler utarbetas.⁴⁰ Uppsatsen uppfattar de internationella riktlinjerna på hållbarhetsområdet som *soft law*.

³⁵ Reichel (2018) s. 109.

³⁶ Jfr 2 § lag (1994:1599) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

³⁷ Reichel (2018) s. 112 f.; FEU art. 4.3.

³⁸ OECD, *Soft law*, besökt 2023-12-19.

³⁹ European Center for Constitutional and Human Rights, *Hard law/soft law*, besökt 2023-12-19.

⁴⁰ Shaffer & Pollack (2010) s. 721.

1.5 Forskningsläge

Det finns många förarbeten och mycket doktrin att tillgå inom aktieägarintresset, verksamhetssyftet och aktiebolagets organisation i förhållande till aktiebolagslagen.⁴¹ I förhållande till verksamhetssyftet finns det litteratur som diskuterar möjligheterna till att syftet inte alltid behöver vara att gå med vinst. Vid en avvägning kring hur verksamhetssyftet förhåller sig till hållbarhet, finns det olika synsätt inom doktrinen. Flera forskare menar att aktiebolagsrätten inte ska anpassas efter intresset kring hållbarhet, medan andra forskare menar att aktiebolagsrätten inom EU måste anpassas mot bakgrund av att hållbarhet och klimatet är allt viktigare frågor som måste beaktas av bolag.⁴² Samtidigt finns det inte någon forskning kring hur hållbarhetsreglerna kommer inverka på den svenska aktiebolagsrätten och därigenom aktieägarintresset. Denna uppsats utreder därmed om och i så fall hur den svenska aktiebolagsrätten kommer påverkas, vilket forskarna ännu inte berört.

Begreppet CSR (Corporate Social Responsibility) har funnits sedan början på 2000-talet. I propositionen till den nuvarande aktiebolagslagen belyses CSR och ansvaret för en verksamhets miljömässiga effekter och för de anställda på ett företag i samband med verksamhetsytet. Däremot framhåller regeringen att det ligger utanför det aktiebolagsrättsliga området.⁴³ Göran Ohlson belyser CSR:s inverkan på det aktiebolagsrättsliga vinstsyftet, men det diskuteras inte i förhållande till CSDD-direktivet och dess påverkan på aktiebolagsrätten.⁴⁴ Därutöver diskuterar även Torsten Sandström CSR och hur det förhåller sig dels till etiska regler, dels till aktiebolagslagens regler.⁴⁵ I och med att CSDD-direktivet inte hade presenterats vid publiceringen, belyser inte Sandström hur aktiebolagslagen påverkas av CSDD-direktivet.

Inom CSDD-direktivet och dess påverkan på den svenska aktiebolagsrätten finns det ännu inte någon genomgripande forskning på området. Ämnet har berörts av bland annat Magnus Schmauch som skriver om hur CSDD-direktivet inverkar på företagens due diligence-ansvar samt hur det förhåller sig till nuvarande lagstiftning.⁴⁶ Magnus Schmauch utgav även boken *Hållbarhetsreglerna på finansmarknaden* i november 2023.⁴⁷ Boken har inte beaktats i uppsatsen på grund av att den gavs ut så tätt in på arbetets färdigställande.

Utöver detta berör David Frydinger hållbarhet i förhållande till företags påverkan på miljön i boken *Spelregler för hållbar affärsverksamhet: lagar,*

⁴¹ Jfr bland annat prop. 2004/05:85; Ohlson (2012); Sandström (2020); Skog (2020).

⁴² Jfr Sjäffell (2021); Boeger & Russell & Villiers (2020); Skog (2015).

⁴³ Prop. 2004/05:85 s. 219.

⁴⁴ Jfr Ohlson (2012).

⁴⁵ Jfr Sandström (2020).

⁴⁶ Schmauch (2022).

⁴⁷ Schmauch (2023).

*kontrakt och moral*⁴⁸ som utgavs i november 2023. Boken belyser hur hållbarhetsregler kommer inverka på företag och hur företag kommer behöva anpassa sina verksamheter till de nya reglerna kring hållbarhet och däribland EU:s gröna giv. Boken utgår inte från några lagförslag, vilket innebär att boken inte belyser CSDD-direktivet.⁴⁹ Uppsatsen bidrar därför till att utreda delarna i CSDD-direktivet och hur genomförandet av CSDD-direktivet i aktiebolagsrätten kan se ut. Därmed bidrar uppsatsen till att utreda delar som ännu inte utretts av forskare.

I och med att EU har lagstiftat och lagstiftar alltmer på hållbarhetsområdet, ställs det allt högre krav på företag med hänsyn till miljön och klimatet.⁵⁰ Samtidigt har den svenska aktiebolagsrätten alltid haft ett vinstsyfte. Det finns ännu ingen forskning på hur den svenska aktiebolagsrätten kommer påverkas och behöva anpassas av CSDD-direktivet och dess krav som uppställs på företag. Därutöver har det inte utretts om och i så fall på vilket sätt 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen behöver förändras i ljuset av CSDD-direktivet, vilket innebär att denna uppsats bidrar till att forskningsläget utvecklas.⁵¹ Sanktionerna gentemot bolagsledningen i CSDD-direktivet och hur dessa kommer tillämpas har till viss del diskuterats av Magnus Schmauch. Däremot redogörs det inte för huruvida CSDD-direktivet förhåller sig till rättssäkerhet och förutsebarhet, vilket innebär att forskningsläget på området kommer utvecklas i uppsatsen.⁵²

1.6 Disposition

I avsnitt *två* beskrivs den nuvarande aktiebolagslagen *de lege lata* i förhållande till verksamhetssyftet och hur det förhåller sig till aktieägarintresset och övriga intressenter i syfte att redogöra för hur lagstiftningen är uppbyggd och för att belysa bakgrunden till frågeställningarna två och tre. Därutöver beskriver avsnittet hur ansvarsfördelningen ser ut i ett bolag och hur ansvaret förhåller sig när en åtgärd vidtas som inte resulterar i vinstmaximering.

Avsnitt *tre* beskriver *Corporate social responsibility (CSR)* och *Economic, social and governance impact (ESG)*-värden eftersom dessa värden har nära koppling till CSDD-direktivet och därigenom en aktiebolagsrätt som tar hänsyn till andra intressen än vinst. CSR och ESG redovisas var för sig i den ordning de uppkommit. Till sist redogörs för skillnaden mellan CSR och ESG för att skapa en förståelse kring vad som särskiljer de olika värden och vad som har utvecklats med tiden.

⁴⁸ Frydlinger (2023).

⁴⁹ Ibid. s. 19 ff.

⁵⁰ Jfr COM(2022) 71 final; förordning (EU) 2021/1119.

⁵¹ Jfr Frydlinger (2023); 55 § och 66 § i 1910 års aktiebolagslag.

⁵² Jfr Schmauch (2022) s. 872 ff.

I det *fyärde* avsnittet besvaras frågeställning ett. Avsnittet redogör för hållbarhetsregler i förhållande till företag inom EU *de lege lata* för att beskriva vad innebörden av hållbart företagande är och vilka krav som uppställs på företag i förhållande till hållbarhet och rapportering. I avsnittet redogörs det bland annat för den Gröna givens och dess taxonomiförordning. Syftet med att redovisa vilka krav som uppställs på företag i internationella riktlinjer och avtal inom hållbarhet är att ge en bakgrund till hållbarhetsområdet och dess utveckling.

I avsnitt *fem* beskrivs CSDD-direktivets regler och dess bakomliggande syfte eftersom frågeställningarna i uppsatsen utgår från CSDD-direktivet. Avsnittet fokuserar endast på reglerna kring hållbarhet och klimat eftersom de andra delarna i direktivet inte berör uppsatsens frågeställningar.

Uppsatsens *sjätte* avsnitt diskuterar, analyserar och besvarar frågeställningarna två och tre *de lege ferenda* utifrån utredningen som gjorts i de föregående kapitlen. Mot bakgrund av att uppsatsen utgår från två frågeställningar som inte besvaras i den löpande texten, besvaras frågeställningarna två och tre i separata avsnitt i syfte att tydliggöra och konkretisera uppsatsen. För att sammanfatta uppsatsen presenteras en avslutning kopplat till de frågeställningar som uppsatsen besvarat.

2 Aktiebolagets karaktär enligt gällande aktiebolagsrätt

2.1 Inledning

I detta avsnitt redogörs översiktligt för vad som kännetecknar aktiebolag och hur associationsformen är uppbyggd, eftersom frågeställningarna i uppsatsen utgår från aktiebolagslagen. Utöver detta redogörs för historien om syftet med ett aktiebolag och vilka intressenter ett aktiebolag har i förhållande till det som är reglerat i aktiebolagslagen. Detta redogörs mot bakgrund av att den andra frågeställningen utgår från syftet och intressenterna i ett aktiebolag. Bolagsledningens roll och dess ansvar redogörs för att belysa hur ansvaret i ett aktiebolag fördelas, eftersom den sista frågeställningen utgår från sanktioner gentemot bolagsledningen.

2.2 Aktiebolaget och dess grunddrag

Det finns flera olika associationsformer i Sverige; ideella föreningar, ekonomiska föreningar, handelsbolag, kommanditbolag, enkelt bolag och aktiebolag. Aktiebolag skiljer sig från de andra associationsformerna eftersom aktieägarna endast svarar för det aktiekapital de tecknat. Därmed är aktieägarna inte personligt betalningsansvariga gentemot bolagets borgenärer. Reglerna i aktiebolagslagen om förmögenhetstillskott och kapitalskydd skiljer aktiebolagets associationsform från de andra associationsformerna.⁵³ Det finns däremot begränsningar när det gäller aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar, men det är endast vid kvalificerade fall som ett personligt betalningsansvar för en aktieägare kan bli aktuellt.⁵⁴

Aktiebolag är en juridisk person, vilket innebär att aktiebolaget är en rättslig enhet som både har rättigheter och förpliktelser samtidigt. Därutöver kännetecknas aktiebolaget av att det kan äga egendom utan att vara en fysisk person.⁵⁵ Mot bakgrund av att aktiebolaget är en juridisk person, måste aktiebolaget vidta rättshandlingar genom en ställföreträdare. Det är styrelsen i ett aktiebolag som företräder bolaget och som skriver under rättshandlingar i bolagets namn i förhållande till tredje man. Styrelsen är därmed bolagets ställföreträdare.⁵⁶ Det krävs att hälften av alla styrelseledamöter skriver under handlingar som ska tecknas i enlighet med aktiebolagslagen.⁵⁷ Den verkställande direktören har rätt att företräda bolaget och teckna firman när det gäller uppgifter som gäller den löpande förvaltningen. Dessutom får styrelsen

⁵³ Jfr 1 kap. 3 § ABL; Sandström (2020) s. 17 ff.; Svernlöv (2023) s. 18.

⁵⁴ Jfr Svernlöv (2023) s. 18 ff.

⁵⁵ Eklund och Stattin (2021) s. 71.

⁵⁶ 8 kap. 35 § 1 st. ABL; Svernlöv (2023) s. 114.

⁵⁷ 8 kap. 35 § 2 st. ABL.

bemyndiga en styrelseledamot, den verkställande direktören eller någon annan att företräda bolaget och teckna firman gentemot tredje man.⁵⁸ Ansvar för bolagets organisation och förvaltning ligger på styrelsen. Det betyder att styrelsen är det organ som får fatta beslut inom alla områden förutom de som uttryckligen är förbehållna andra bolagsorgan. Styrelsens beslutskompetens begränsas dock i förhållande till bolagsstämman och de regler i aktiebolagslagen som ger bolagsstämman exklusiv beslutanderätt i vissa frågor.⁵⁹

Ett aktiebolag ska upprätta en bolagsordning i samband med bildandet av bolaget. Bolagsordningen ska bland annat innehålla uppgifter om bolagets namn, bolagets verksamhet, aktiekapitalet, antalet aktier och det totala antalet styrelseledamöter.⁶⁰ Tillsammans med stiftelseurkunden utgör bolagsordningen konstitutionen i bolaget. Bolagsordningen kan därmed sägas vara en måttstock avseende handlingar som företas i ett bolag, eftersom olika åtgärder och beslut prövas mot bestämmelserna i bolagsordningen. I och med att bolagsordningen finns tillgänglig för allmänheten hos Bolagsverket har den även informationskaraktär. Bolagsordningen har därför en stor betydelse för verksamheten och besluten som tas i ett bolag.⁶¹

Det är möjligt att ändra en bolagsordning genom att ett beslut om en ändring fattas på bolagsstämman.⁶² Vid ett beslut om ändring av bolagsordningen krävs det två tredjedelar av rösterna på bolagsstämman för att beslutet ska få giltig verkan.⁶³ Om ett beslut ska fattas om ändring av aktieägarnas rätt till vinst eller om övriga tillgångar minskas i förhållande till 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen, verksamhetssyftet, ska beslutet ha biträts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman. Därutöver krävs det att de närvarande aktieägarna företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget för att beslutet ska bli giltigt.⁶⁴

Genom samtliga eller berörda aktieägars samtycke är det möjligt att frångå bestämmelser i bolagsordningen. Detta möjliggörs genom samtliga aktieägars samtycke-principen (SAS-principen). SAS-principen medför inte att samtliga föreskrifter kan frångås. Avvikelserna från bolagsordningen kan endast göras för en viss sak och ett visst tillfälle, vilket innebär att ett beslut om att en viss affär som strider mot verksamhetssyftet kan företas enligt

⁵⁸ 8 kap. 36–37 §§ ABL.

⁵⁹ Svernlöv (2023) s. 89.

⁶⁰ 3 kap. 1 § ABL; Sandström (2020) s. 79.

⁶¹ Svernlöv (2023) s. 45.

⁶² 3 kap. 4 § ABL.

⁶³ 7 kap. 42 § ABL.

⁶⁴ 7 kap. 43 § ABL.

principen. Däremot är det inte möjligt att fatta beslut om att sådana affärer ska ske på obegränsad tid.⁶⁵

2.3 Historien om syftet i aktiebolagslagen

Den första aktiebolagslagen trädde i kraft år 1848 i Sverige. Sedan dess har lagen genomgått olika förändringar vid fem tillfällen, år 1895, 1910, 1944, 1975 och 2005.⁶⁶ Förändringarna genom tiden beror på den ekonomiska och samhällsliga utvecklingen som skett, vilket innefattar flera krigstider, industrialiseringen, näringslivet och uppkomsten av fackföreningar. Därutöver har även globaliseringen inverkat på förändringarna i aktiebolagslagen, framför allt i och med anpassandet till EU-rätten. Aktiebolagsrätten i Sverige har påverkats mycket av genomförandet av ett antal EU-rättsliga direktiv, vilket har medfört att regleringen kring aktiebolag i stora drag gjorts enhetliga inom EU.⁶⁷

Även om det har skett förändringar i aktiebolagslagen, har det alltid funnits ett vinstsyfte i grunden. I 1910 års aktiebolagslag framgår det att en bolagsstämma inte fick förfoga över bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar för ändamål som uppenbarligen var främmande för bolagets verksamhet, om inte bolagsstämman hade medgivit det.⁶⁸ När 1944 års aktiebolagslag togs fram, poängterades en åtskillnad mellan bolagets syfte med verksamheten och medlen som skulle användas för att kunna uppnå syftet. I utredningen till 1944 års aktiebolagslag framgår det att syftet med lagen skulle vara att bereda aktieägarna vinst om inget annat hade angivits i bolagsordningen.⁶⁹ Det fanns därför redan vid denna tidpunkt ett vinstsyfte, men också en möjlighet till att bedriva en verksamhet som hade andra syften än att gå med vinst.

Från det att 1944 års aktiebolag hade gällt i Sverige, togs en ny aktiebolagslag fram och presenterades 1975. I förarbetena till 1975 års lag framfördes det att vinstsyftet var det primära syftet med ett aktiebolag, vilket innebar en vinstpresumtion. Det fanns dock även i den versionen av aktiebolagslagen möjlighet att ha ett annat syfte med bolaget, men då krävdes det precis som tidigare lagstiftning att det var inskrivet i bolagsordningen. Annat syfte än vinst, kunde enligt förarbetena exempelvis vara välgörande, kulturellt, vetenskapligt och politiskt. Syftet med verksamheten kunde även fördelas genom dels vinst till aktieägarna, dels stödande av ett ideellt ändamål.⁷⁰

⁶⁵ Eklund och Stattin (2021) s. 106.

⁶⁶ Prop. 1847/48:56; Prop. 1895:6; Prop. 1910:54; Prop. 1944:5; Prop. 1975:103; Prop. 2004/05:85.

⁶⁷ Sandström (2020) s. 54 f.

⁶⁸ 55 § och 66 § i 1910 års aktiebolagslag.

⁶⁹ SOU 1941:9 s. 79.

⁷⁰ Prop. 1975:103 s. 476.

I 3 kapitlet 1 § nuvarande aktiebolagslag stadgas det att verksamhetsföremålet ska framgå i bolagsordningen. Syftet med en beskrivning av verksamhetsföremålet är att bolagets mål ska framgå samt hur målen ska uppnås genom bedrivandet av bolagets verksamhet. Verksamheten är den aktivitet inom en eller flera branscher som aktiebolaget väljer att utveckla. I 3 kapitel 3 § aktiebolagslagen framgår det att verksamhetens syfte ska vara att fördela vinst mellan aktieägarna om inget annat anges i bolagsordningen. Denna reglering innebär att bolagsledningen ska sträva efter en vinstmaximering i bolaget för aktieägarnas räkning om inte något annat följer av bolagsordningen.⁷¹ Bolagsordningen är bindande eftersom bolagsorganen inte får följa anvisningar som går emot bolagsordningen.⁷² Det innebär att varken ett bolags verkställande direktör eller styrelsemedlemmar får fatta beslut som strider mot bolagsordningen.⁷³ Verksamhetssyftet anger därmed vilka intressen bolagsledningen ska tillgodose för att undgå ansvar. Det betyder att bolagsordningen blir en bedömningsgrund för att se om bolagsledningens handlande följer den eller inte.⁷⁴

Utgångspunkten med verksamhetssyftet i ett aktiebolag ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är att se till att bolagsstämman, styrelsen och den verkställande direktören i ett bolag tar hänsyn till samtliga aktieägares ekonomiska intressen. Det är en grundläggande aktiebolagsrättslig princip.⁷⁵ Även om ett vinstsyfte uppställs, kan styrelsen ta vissa affärsrisker och ett bolag kan även gå med förlust under en viss tid om det är troligt att bolaget vänder resultatet till vinst. Därutöver kan ett bolag inom ramen för verksamhetssyftet ge bidrag till välgörande ändamål i mindre utsträckning, bidra till medarbetares välbefinnande eller fortsätta med bedrivandet av ett bolag med minusresultat för att undgå att säga upp anställda.⁷⁶

2.4 Aktieägarintresse

Aktieägarintresset följer av bolagets verksamhetssyfte, vilket innebär att definitionen av aktieägarintresset är att skapa vinstmaximering åt aktieägarna i enlighet med 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen. Därmed innefattar aktieägarintresset en plikt för bolagsledningen att agera i enlighet med vinstsyftet för aktieägarnas räkning.⁷⁷ Aktiebolag och dess vinstsyfte innebär att aktiebolagslagen är ett exempel på aktieägarmodellen (*shareholder theory*) för bolagsstyrning. Aktieägarmodellen har sin utgångspunkt i att skapa vinst i aktiebolaget och därigenom avkastning åt aktieägarna. Modellen utformades av

⁷¹ Jfr Eklund och Stattin (2021) s. 32; Sandström (2020) s. 22.

⁷² 8 kap. 41 § 2 st. ABL.

⁷³ Ohlson (2012) s. 108.

⁷⁴ Dotevall (2017) s. 134 f.

⁷⁵ Skog (2015) s. 16.

⁷⁶ Eklund och Stattin (2021) s. 108; 17 kap. 5 § ABL.

⁷⁷ Eklund och Stattin (2021) s. 32 f.

Milton Friedman och har fått stort genomslag inom både ekonomi och juridik vid frågor om associationsformer och bolagsstyrning.⁷⁸ Aktieägarmodellen utgår därmed från att verksamhetssyftet med ett aktiebolag är att skapa så mycket avkastning till aktieägarna som möjligt, så länge alla lagar följs.⁷⁹

Ett aktiebolags verksamhet finansieras av två olika slag, dels lånekapital, dels riskkapital. Lånekapitalet har rätt till en viss bestämd ränta, medan riskkapitalet inte har det. Aktieägarnas tillskjutna kapital utgör riskkapital. I utbyte mot riskkapitalet får aktieägarna en garanti i form av en andel av bolagets resultat. Det betyder att vinstsyftet med aktiebolag skapar en garanti för aktieägarna. Garantin om att ett bolag bedrivs i vinstsyfte utgör en fundamental betydelse i förhållande till aktiebolagsformens funktionssätt. För att ett bolag ska agera i enlighet med vinstsyftet, krävs det ur ett företagsekonomiskt perspektiv att bolagsorganen strävar efter att maximera bolagets värde. Det innebär rent praktiskt att alla investeringar som resulterar i ett positivt nuvärde genomförs, vilket betyder att de genomförda investeringarna förväntas ge större avräknade intäkter än kostnader samt att inte andra investeringar genomförs.⁸⁰

Aktieägarna skyddas av åtgärder som vidtas av bolagsledningen genom vinstsyftet. Utgångspunkten i aktiebolagslagen är att skapa vinst och att vinsten sedan fördelas mellan aktieägarna, trots att det inte direkt framgår av 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen. Dessutom finns det ett underförstått förbud i aktiebolagslagen mot att bolagets vinstmedel används av styrelsen till sådant som inte överensstämmer med verksamhetens syfte.⁸¹ Aktieägarintresset i aktiebolagslagen innebär därmed att vinsten i ett bolag ska maximeras i syfte att aktieägarna ska få dela på vinsten.

2.5 Bolagsledningens roll

Ett aktiebolag består av en styrelse och eventuellt av en verkställande direktör. Det är obligatoriskt att ha en verkställande direktör för ett publikt aktiebolag, medan det är frivilligt att ha en verkställande direktör i ett privat aktiebolag.⁸² Styrelsen i ett publikt aktiebolag ska bestå av minst tre ledamöter.⁸³ I ett privat aktiebolag får styrelsen bestå av antingen en eller två ledamöter

⁷⁸ Friedman (1970).

⁷⁹ Frydinger (2023) s. 118 f.

⁸⁰ Skog (2015) s. 13 ff.

⁸¹ Schmauch (2022) s. 877.

⁸² Jfr 8 kap. 27 §; 8 kap. 50 § ABL.

⁸³ 8 kap. 46 § ABL.

om det finns minst en suppleant.⁸⁴ Därutöver ska det lägsta respektive högsta antalet styrelseledamöter framgå av bolagets bolagsordning.⁸⁵

Av 8 kapitlet 4 § aktiebolagslagen framgår det att styrelsen har det huvudsakliga ansvaret för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Styrelsen får därmed fatta beslut inom alla områden inom bolaget som inte är förbehållna andra bolagsorgan. Beslutskompetensen som styrelsen tillerkänns i aktiebolagslagen, begränsas i förhållande till bolagsstämman genom bestämmelserna som i vissa frågor ger bolagsstämman exklusiv beslutanderätt.⁸⁶

Aktiebolagsrätten utgår från föreställningen om att ledningen i ett bolag fördelas mellan styrelsen och den verkställande direktören. Styrelsen är i denna föreställning det överordnade organet i förhållande till den verkställande direktören.⁸⁷ Den verkställande direktören har hand om den löpande förvaltningen i ett bolag. Det innefattar alla åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet inte är av stor betydelse.⁸⁸ Enligt denna uppfattning organiseras kompetensfördelningen av ett bolag genom delegation mellan beslutande och verkställande organ. Styrelsens möjlighet till delegation innebär att den avstår från sin omfattande kompetens gentemot den verkställande direktören eller någon annan. Däremot har styrelsen alltid en tillsynsplikt som inte går att delegera. Omfattningen av tillsynsplikten är beroende av på vilket sätt den delegerade akten påverkar bolaget.⁸⁹

I ett aktiebolag innehar styrelsen och den verkställande direktören en ställning som motsvarar en sysslomans. Det innebär att det finns ett skadeståndsansvar som inträder om antingen styrelsen eller den verkställande direktören vid fullgörandet av sitt uppdrag skadar bolaget uppsåtligt eller av oaktsamhet.⁹⁰ Därutöver kan en styrelseledamot eller en verkställande direktör straffas för trolöshet mot huvudman i de fall där misskötseln är grov.⁹¹

Styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget får inte företa en rättshandling eller annan åtgärd som är ägnad att bereda otillbörlig fördel åt aktieägarna eller annan nackdel för bolaget eller aktieägarna.⁹² Denna bestämmelse är

⁸⁴ 8 kap. 1 § 1 st. 1 men.; 8 kap. 3 § 1 st. 2 men. ABL.

⁸⁵ 3 kap. 1 § ABL.

⁸⁶ Svernlöv (2023) s. 89.

⁸⁷ 8 kap. 29 § ABL.

⁸⁸ Prop. 2004/05:85 s. 308.

⁸⁹ Dotevall (2017) s. 82.

⁹⁰ 29 kap. 1 § ABL.

⁹¹ Skog (2020) s. 219.

⁹² 8 kap. 41 § ABL.

aktiebolagslagens generalklausul och uttrycker principen om att bolagsorganen ska prioritera aktieägarnas gemensamma intresse.⁹³

Det finns inte någon uttrycklig bestämmelse om en tystnadsplikt för styrelseledamöter och andra befattningshavare i aktiebolagslagen. Däremot anses en tystnadsplikt åvila styrelseledamöter och den verkställande direktören, mot bakgrund av att de har en lojalitets- och vårdnadsplikt i förhållande till bolaget. Tystnadsplikten anses innefatta röjande av uppgifter som skulle kunna resultera i skada för bolaget. Detta gäller även indirekt i förhållande till styrelsens upplysningsskyldighet till bolagsstämman, eftersom upplysningsskyldigheten gäller för de fall när det kan ske utan att bolaget väsentligen skadas. Även arbetstagarledamöter innehar samma ställning som övriga ordinarie styrelseledamöter. Det innebär att de omfattas av samma tystnadsplikt som de ordinarie styrelseledamöterna. I ljuset av detta finns det en problematik med situationer när ett bolag är i behov av sekretess i förhållande till det behov en arbetstagarledamot har av att prata med övriga anställda på arbetsplatsen inför ett styrelsebeslut som kommer inverka på de anställda.⁹⁴ Lojalitetsplikten innebär att någon annans intresse ställs framför sina egna intressen, vilket innebär att det är bolagets intresse i ett aktiebolag som sätts först. I och med att huvudregeln i ett aktiebolag är att skapa vinst, medför lojalitetsplikten i detta fall att agera i enlighet med detta.⁹⁵

2.6 Bolagsledningens ansvar

Om ett bolag har skadats till följd av en förlustaffär inom bolagets normala verksamhetsområde som inte medför att någon regel brutits i aktiebolagslagen eller bolagsordningen, uppstår det frågetecken kring hur den objektiva måttstocken ska användas vid bedömningen av ansvaret. I regel är ett stort risktagande accepterat, men för att en ansvarsbefrielse ska aktualiseras måste styrelseledamöten dels varit medveten om riskerna, dels försökt minimera riskerna. Vad som utgör ett accepterat risktagande varierar från bolag till bolag, där hänsyn tas till hur omfattande risktagandet är och om exempelvis risktagandet föranleder allvarliga samhällskonsekvenser. Innan en åtgärd vidtas bör både styrelsen och den verkställande direktören noga väga riskerna mot nytan för bolaget.⁹⁶

För att avgöra om en styrelseledamot eller en verkställande direktör varit oaktsam kan det undersökas om åtgärden varit i strid med syftesbestämmelsen i 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen. En sådan undersökning stämmer överens med den tradition som utvecklats i nordisk skadeståndsrätt som innebär att en handling ska ses som rättsstridig om en handlingsnorm har överträtts.

⁹³ Jfr Svernlöv (2023) s. 104 f.

⁹⁴ Ibid. s. 106 f.

⁹⁵ Frydinger (2023) s. 120.

⁹⁶ Dotevall (2017) s. 88.

Därutöver har styrelseledamöter och en verkställande direktör en plikt att aktivt bedriva affärsverksamheten på ett sätt som överensstämmer med vinstsyftet i 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen. Denna plikt sträcker sig dock inte så långt att styrelsen och den verkställande direktören endast får ta beslut och genomföra affärer som med säkerhet resulterar i vinst. Vid en bedömning av om en skada som orsakats i verksamheten i ett aktiebolag är culpös, krävs det att syftesbestämmelsen i 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen får ett mer konkret rättsligt innehåll. Syftesbestämmelsen är allmänt utformad och är därför inte en tillräcklig måttstock. Bland annat anges det inte vilken tidsram som ska beaktas vid bedömningen om en åtgärd har skett i strid med vinstsyftet. Det medför att såväl styrelsen, som den verkställande direktören har ett stort handlingsutrymme i förhållande till verksamhetsföremålet i bolagsordningen och de övriga bestämmelserna i aktiebolagslagen.⁹⁷

Ansvar gentemot en styrelseledamot vid skada som bolaget orsakats genom kompetensöverskridande, inträffar i normala fall om åtgärden är av extraordinär beskaffenhet. Det betyder att ansvar inte kan åläggas styrelsen eller den verkställande direktören om det inte kan visas att åtgärden uppenbarligen stred mot verksamhetsföremålet i bolagsordningen eller syftet med verksamheten. I ett fall där en styrelseledamot har befogad anledning att anta att en åtgärd skulle gynna bolagets intresse, anses inte styrelseledamoten ha agerat oaktsamt. För att ett agerande ska anses vara oaktsamt krävs det att det är uppenbart överskridande av verksamhetsföremålet.⁹⁸

Om det skett en skada i ett bolag och om styrelsen eller den verkställande direktören varit i en position där de haft en tämligen god insikt i bolagets ekonomiska situation, och om det funnits ett försvarligt beslutsunderlag, finns det normalt inte någon ansvarsgrund. I ett sådant fall blir det aktuellt att införskaffa all relevant information om den aktuella åtgärden. Samtidigt måste nyttan av informationen vägas mot kostnaden av att få fram informationen. I många fall kan ett affärsförhållande vara så brådskande att åtgärder måste vidtas fort, vilket gör att informationskravet minskar i en sådan situation.⁹⁹

⁹⁷ Dotevall (2017) s. 88 f.

⁹⁸ Ibid. s. 92.

⁹⁹ Ibid. s. 92.

3 Miljö, social hållbarhet och bolagsstyrning samt företags samhällsansvar

3.1 Inledning

Detta avsnitt redogör för *Corporate social responsibility* (CSR) och *Economic, social and governance impact* (ESG) eftersom dessa begrepp blivit alltmer omtalade i samband med företag och dess arbete för miljön och samhällsfrågor under de senaste åren. Innebörden av dessa begrepp har fått en allt större betydelse i förhållande till aktieägarintresset. Uppsatsen belyser därför dessa begrepp. CSR presenteras först mot bakgrund av att det begreppet utvecklades först. Därefter redogörs för ESG eftersom det uppstod flera år efter CSR. Till sist belyses skillnaderna dem emellan.

3.2 Företags samhällsansvar

Utöver aktieägarintresset och att skapa vinstmaximering åt aktieägarna finns det andra intressenter utanför bolaget (*stakeholders*), där fokus ligger på socialt, etiskt och miljömässigt ansvarstagande, CSR. Dessa intressenter kan vara anställda, kunder, andra företag eller miljön. Gemensamt för intressenterna är att samtliga berörs av hur företaget eller dess verksamhet styrs. Därutöver finns det en annan aspekt av det som handlar om att samhället anser att det finns skäl till att ha public-policyregler. Ett exempel på det kan vara sociala skyddsregler som syftar till att tillvarata ett visst intresse. De sociala skyddsreglerna rör inte regler inom det aktiebolagsrättsliga systemet, utan det handlar om regler som företaget måste ta hänsyn till och följa.¹⁰⁰

EU-kommissionen presenterade i juli 2001 en grönbok där syftet var att skapa en debatt kring CSR och att identifiera en utveckling av ett europeiskt partnerskap inom ramen för främjandet av företags sociala ansvar.¹⁰¹ Därefter gjorde EU-kommissionen en uppföljning på vad som presenterades i samrådsprocessen i grönboken om CSR. I uppföljningen presenterade EU en strategi för att främja företagens sociala ansvar.¹⁰²

Bakgrunden och utgångspunkten till den materiella delen av CSR är FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och ILO:s åtta grundläggande konventioner. CSR-konceptet har utvecklats av statliga myndigheter och

¹⁰⁰ Eklund och Stattin (2021) s. 76 f; Schmauch (2022) s. 878; Ohlson (2012) s. 86.

¹⁰¹ Grönboken om främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar, KOM(2001) 366 slutlig.

¹⁰² Meddelande från kommissionen om företagens sociala ansvar – näringslivets bidrag till en långsiktigt stabil utveckling, KOM(2002) 347 slutlig.

organisationer utifrån dessa grundläggande principer, där FN:s program Global Compact och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) riktlinjer ligger till grund för en fortsatt utveckling. CSR har fått genomslag i EU där bland annat de europeiska regeringscheferna i samband med Lissabonkonferensen år 2002 kom överens om att programmet för tillväxt och hållbar utveckling till viss del skulle vara CSR. Därefter har CSR-konceptet varit en del av europeisk näringslivsutveckling. Det föranleddes av att EU-kommissionen tog omfattande initiativ i form av rapporter. CSR-konceptet grundar sig på att företag frivilligt väljer att följa reglerna för att tillgodose krav som anställda, kunder och andra intressenter uppställer på företagen och som företagen har en beroendeställning till. På så sätt uppfylls företagens syfte.¹⁰³

I och med att CSR innebär en ökad syftespluralism med ett bolag i förhållande till funktionsfördelningsreglerna, finns det utmaningar med CSR. För det första kan det uppstå ett behov av verkställighetsföreskrifter av generell karaktär eller med en detaljriktighet. Just detaljriktigheten kan medföra att styrelsen i realiteten inte längre innehar rollen som självständig handhavare av förvaltningen. Det kan föranleda konsekvenser där styrelsen agerar behörighetsöverskridande. Utöver detta kan det uppstå en potentiell intressekonflikt med vinstsyftet eftersom anvisningar om att ett bolag ska följa CSR-krav och CSR-standarder påverkar förvaltningen av ett bolag både generellt och långsiktigt.¹⁰⁴ Samtidigt är beaktande av sociala frågor och miljöfrågor i bolagsstyrningen viktig för att ett företag ska kunna utvecklas ur ett hållbarhetsperspektiv på lång sikt. Det betyder att samhällsansvarsåtgärder kan bidra till ett företags långsiktiga affärsmässighet. Riskerna i ett företag minskar om samhällsansvarsåtgärder tas hänsyn till eftersom riskprofilen stärks av att icke-finansiella risker beaktas.¹⁰⁵

Samtidigt kan det uppstå konflikter mellan förvaltningsbefogenheten och syftesbestämningen. Om en styrelse exempelvis förklarar att ett bolag ska följa viss CSR-standard men att det huvudsakliga syftet med bolaget ska vara att gå med vinst, innebär det att CSR-kraven är underordnade i förhållande till vinstsyftet och att dessa krav endast kommer följas så länge de inte strider mot vinstgenereringen. I en situation där styrelsen eller en verkställande direktör i ett bolag tillämpar CSR-kraven självständigt, skulle det kunna utlösa ansvar om det resulterar i en negativ resultatpåverkan. Dessutom skulle det kunna stå i strid med bolagsordningen och resultera i ogiltighet.¹⁰⁶

¹⁰³ Ohlson (2012) s. 86 f.

¹⁰⁴ Ibid. s. 130 f.

¹⁰⁵ Halje (2022) s. 80.

¹⁰⁶ Ohlson (2012) s. 130 f.

3.3 Miljö, social hållbarhet och bolagsstyrning

Ett annat etablerat begrepp är ESG-effekter. ESG-effekter har blivit alltmer aktuellt i samhället under de senaste åren, vilket innebär att intresset för hållbara investeringar och hållbart ägande har ökat. En anledning till att intresset har ökat är att företag framför allt inom den finansiella sektorn som hade mer långsiktiga mål, klarade sig bättre än företag som tog risker. Därmed har intresset för hållbara investeringar och därigenom hållbart ägande ökat. Tanken är att övervägt risktagande och ett långsiktigt tänkande resulterar i en stabilitet för ett företag.¹⁰⁷ De långsiktiga faktorerna som tas hänsyn till inkluderar risker som riskerar att urholka aktievärdet och öka kreditgivningen över tid. ESG har därför blivit en investeringsstrategi som strävar efter att införliva mer konsekvent information om väsentliga miljömässiga, sociala och styrande risker och möjligheter i syfte att kunna skapa hållbar långsiktig ekonomisk avkastning.¹⁰⁸

ESG-effekter och dess mått beräknas genom att olika kriterier uppställs och därefter beräknas dem bland annat genom olika indexpoängmetoder. De olika värdena som ESG står för, miljön, socialt ansvar och bolagsstyrning, innefattar olika saker. Miljöfaktorerna som kan beaktas är användningen av naturresurser, koldioxidutsläpp, energieffektivitet, föroreningar och hållbarhetsinitiativ. De sociala faktorerna fokuserar mer på arbetskraftsrelaterade frågor, vilket innefattar hälsa, mångfald och utbildning. Därutöver fokuserar de sociala faktorerna på mänskliga rättigheter, samhällsengagemang, jämlikhet, jämställdhet, fattigdom och datasekretess. Hållbarhet utifrån bolagsstyrning handlar bland annat om korruption och mutor.¹⁰⁹

3.4 Skillnaden mellan företags samhällsansvar och miljö, social hållbarhet och bolagsstyrning

Både CSR och ESG utgår från begreppet hållbarhet. Det som dock skiljer de olika värderingsmodellerna från varandra är att CSR mäter hållbarhet utifrån ett mer övergripande plan, eftersom det inte finns en enhetlig och genomarbetad förklaringsmodell.¹¹⁰ Vid en värdering utifrån ESG används mer kvantifierbara mått, vilket innebär att det resulterar i en mer specifik och mätbar nivå. ESG-bedömningen sker genom ESG-betyg som sedan omvandlas till index. Det finns olika värderingsmetoder i ESG-bedömningen avseende vilken data som ska inkluderas samt hur bedömningen ska göras inom olika

¹⁰⁷ Eklund och Stattin (2020) s. 108 f.

¹⁰⁸ Boffo & Patalano (2020). 11.

¹⁰⁹ Boffo & Patalano (2020) s. 21; Frydinger (2023) s. 25.

¹¹⁰ Jfr Ohlson (2012) s. 87 f.

branscher.¹¹¹ Skillnaden mellan CSR och ESG är därmed hur djupgående analysen är av de olika hållbarhetsmått, där ESG-mått är mer utförliga än CSR. Dessutom har ESG ett utarbetat poängsystem, vilket inte CSR har på samma sätt.

¹¹¹ Jfr Boffo & Patalano (2020) s. 21.

4 Framväxten av hållbarhetskrav på företag

4.1 Inledning

I detta avsnitt besvaras uppsatsens första frågeställning, vilket innebär att en redogörelse av hur hållbarhetskrav vuxit fram internationellt görs. Det innefattar internationella riktlinjer och avtal på hållbarhetsområdet. Detta inkluderar OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact och vägledande principer för hållbart företagande samt Agenda 2030 och Parisavtalet. Utöver detta redogörs för vilka internationella föreskrifter som uppställs inom hållbart företagande, såsom den europeiska gröna given och taxonomiförordningen. Den svenska lagstiftningen för hållbart företagande och hur den anpassats till de internationella riktlinjerna och taxonomiförordningen redogörs för i avsnittet. Årsredovisningslagen i förhållande till hållbarhetsrapportering belyses eftersom de EU-rättsliga direktiven har påverkat och kommer påverka årsredovisningslagen och dess krav på hållbarhetsrapportering. CSRD-direktivet och den delegerade akten redogörs för eftersom direktivet till stora delar hänger samman med CSDD-direktivet. Den nuvarande hållbarhetslagstiftningen och dess krav på företag redovisas, eftersom de övriga frågeställningarna handlar om på vilket sätt lagstiftningen behöver anpassas utefter CSDD-direktivet. Detta avsnitt utgör därmed en bakgrund till och en beskrivning av de regler och riktlinjer som uppställs för företag i förhållande till hållbarhet och hållbarhetsrapportering.

4.2 Internationella riktlinjer

4.2.1 OECD:s riktlinjer för multinationella företag

År 1976 antog OECD:s ministerråd den första deklARATIONEN om internationella investeringar och multinationella företag.¹¹² Allt sedan dess har OECD presenterat riktlinjer och ungefär 50 regeringar har anslutit sig till riktlinjerna där Sverige är en av dessa stater.¹¹³ Riktlinjerna har utvecklats och den 8 juni 2023 presenterades nya uppdaterade riktlinjer. Uppdateringarna som gjorts rör bland annat ansvarsfullt företagande och en anpassning av riktlinjerna till den samhällsliga förändring som skett sedan den förra revideringen 2011. Bland annat innehåller den uppdaterade versionen rekommendationer avseende klimatförändringar och biodiversitet. Syftet med riktlinjerna är att uppmuntra de positiva effekter som företag kan bidra till med ekonomiska, miljömässiga och sociala framsteg. Därutöver syftar riktlinjerna till att minska de negativa effekter på de områden som riktlinjerna omfattar.¹¹⁴

¹¹² OECD (2023) se del Foreword.

¹¹³ Skr. 2015/16:69 s. 5.

¹¹⁴ OECD (2023) se del Foreword.

OECD:s riktlinjer är rekommendationer från regeringar till multinationella företag. Riktlinjerna innehåller principer och normer för praxis som överensstämmer med tillämplig lagstiftning och erkända internationella standarder. Det är frivilligt för företag att följa riktlinjerna, vilket innebär att de inte är rättsligt bindande. Däremot kan vissa frågor som omfattas av riktlinjerna samtidigt regleras i den nationella lagstiftningen eller genom internationella åtaganden. Länderna som anslutit sig till riktlinjerna har gjort det för att uppfylla ansvaret avseende att behandla företagen rättvist och i enlighet med internationell rätt och med deras avtalsenliga skyldigheter. Därmed uppmuntras användningen av ändamålsenliga tvistlösningsmekanismer, vilket inkluderar skiljeförfarande i de fall det uppstår problem mellan ett företag och värdlandets regering.¹¹⁵

Riktlinjernas fokus på miljön innefattar många olika delar som alla syftar till att förbättra det miljörettsliga arbetet inom företag. En del av riktlinjernas fokus på miljön är att företag ska upprätthålla ett miljöledningssystem som är lämpligt för det specifika företaget. Därutöver ska en riskbaserad due diligence för negativ miljöpåverkan genomföras. Det innebär att identifiera och bedöma negativ miljöpåverkan som företaget ligger bakom och utifrån det utarbeta en lämplig miljöbeskrivning. Upprättandet och genomförandet av mätbara miljömässiga mål och strategier ska göras för att minska klimatpåverkan. Strategierna ska regelbundet kontrolleras och bevakas mot miljömål, men även delmål. Samtidigt ska företag arbeta för att utveckla produkter som inte har en onödig miljöpåverkan och som så långt som möjligt minimerar utsläpp av växthusgaser.¹¹⁶

I och med Sveriges anslutning till OECD, har Sverige förbundit sig till att arbeta för de mål OECD arbetar för att främja och förbättra. Det innefattar bland annat arbetet med en hållbar utveckling, som tar sin utgångspunkt i andra internationella avtal, Förenta nationernas Agenda 2030, de globala målen för hållbar utveckling och United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Sveriges inriktning för arbetet med OECD har därmed kopplingar till frågor som drivs inom EU, andra internationella samman slutningar och det nordiska samarbetet.¹¹⁷ Samtidigt har de länder som anslutit sig till riktlinjerna också förbundit sig till att etablera en nationell kontaktpunkt. Det är till denna kontaktpunkt som anmälningar kan göras i ett fall där ett företag har brutit mot riktlinjerna.¹¹⁸

¹¹⁵ OECD (2023) se del I.

¹¹⁶ Ibid. se del VI.

¹¹⁷ Jfr UD2022/03044 se del 1.4, 1.5 och 2.8.

¹¹⁸ Skr. 2015/16:69 s. 5.

4.2.2 FN:s Global Compact

År 1999 etablerades FN:s Global Compact. Det är ett globalt nätverk som består av olika företag, organisationer och en akademi. Initiativet syftar till att ta ansvar för tio erkända principer inom olika områden, där miljön är ett av dem. Global Compact främjar också näringslivets engagemang i andra, bredare FN-initiativ såsom hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det är totalt tio principer, varav tre principer syftar till att främja miljön. Detta innebär att stödja försiktighetsprincipen, främja större miljömässigt ansvarstagande samt att uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik. För att kontrollera att principerna följs ska medlemmarna årligen redovisa på vilket sätt de främjar principerna genom en Communication on Progress. Sveriges regering stödjer Global Compact genom ett årligt finansiellt bidrag.¹¹⁹

4.2.3 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter

Dessa vägledande principer antogs enhälligt år 2011 av FN:s råd för mänskliga rättigheter. Ramverket bygger huvudsakligen på tre pelare; statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företags ansvar att beakta de mänskliga rättigheterna samt att det ska vara möjligt att få sin sak prövad i de fall rättigheterna inte beaktas. Principerna är huvudsakligen riktade mot samtliga stater och företag. De mänskliga rättigheterna som stater och företag ska respektera framgår av flera ramverk, bland annat FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Genomförandet av FN:s vägledande principer har gjorts genom att stater har blivit ombedda till detta. Därutöver har även företag blivit ombedda att utgå från och beakta principerna i deras arbete. Europas ministerkommitté enades i april 2014 om en deklARATION för att kunna stödja genomförandet av de vägledande principerna. I deklARATIONEN uppmanas medlemsstaterna bland annat till att anta nationella handlingsplaner.¹²⁰

4.2.4 Agenda 2030 för hållbar utveckling

År 2015 antogs Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agenda 2030 är en handlingsplan som syftar till att arbeta för att alla länder och berörda parter vidtar åtgärder för att uppnå målen om hållbar utveckling. Det är totalt 17 mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Målen fokuserar huvudsakligen på tre dimensioner av hållbar utveckling: ekonomisk, social och miljömässig.¹²¹ Delmålen är både vägledande och globala och utgår från att varje land tar hänsyn till sina nationella förhållanden vid uppställandet av de nationella delmål som varje regering tar fram. Därutöver framgår det alla länder förfogar över olika

¹¹⁹ Skr. 2015/16:69 s. 6.

¹²⁰ Skr. 2015/16:69 s. 6 f.

¹²¹ FN:s handlingsplan, Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development s. 2.

angreppssätt med beaktande av sina nationella utgångspunkter. Fyra av de 17 målen fokuserar på miljön och bekämpandet av klimatförändringarna.¹²²

I Agenda 2030 uppmuntras samtliga företag, framför allt stora och multinationella företag inom den privata sektorn att vidta åtgärder för att införa hållbara metoder samt att även upprätta rapporter med hållbarhetsinformation.¹²³ Det betyder därför att företag erkänns vara en viktig pelare i arbetet för en hållbar utveckling.

4.3 Parisavtalet

Utgångspunkten i Parisavtalet är FN:s ramkonvention om klimatförändring, UNFCCC.¹²⁴ Parisavtalet som upprättades den 15 december 2015, syftar till att genomföra åtgärder mot klimatförändringar samt att arbeta för en hållbar utveckling i linje med FN:s ramkonvention om klimatförändring. Det innefattar att ökningen av den globala medeltemperaturen ska hållas långt under 2°C över förindustriell nivå samt att temperaturökningen ska begränsas till 1,5°C över förindustriell nivå. Dessa temperaturmål har uppsatts för att minska riskerna med och konsekvenserna av klimatförändringarna. Ett annat bakomliggande syfte med Parisavtalet är främjandet av utvecklingen av låga växthusgaser.¹²⁵

I Parisavtalet föreskrivs ett transparensramverk för åtgärder och stöd som beaktar parternas olika kapacitet. Det syftar till att skapa ett ömsesidigt förtroende och arbetar samtidigt för ett effektivt genomförande av åtgärderna.¹²⁶ Alla parter till Parisavtalet ska tillhandahålla en nationell inventeringsrapport. Denna rapport ska bland annat innehålla uppgifter om växthusgaser. Därutöver ska parterna tillhandahålla nödvändiga uppgifter om de framsteg som gjorts i förhållande till det nationella bidrag som ska ges enligt Parisavtalet.¹²⁷ För att kontrollera uppgifterna som parterna lämnar, ska tekniska experter granska de lämnade uppgifterna. Granskningen som genomförs ska bland annat se över på vilket sätt parten behöver förbättra sin verksamhet.¹²⁸

Den 22 april 2016 vid en FN-ceremoni i New York kunde parterna underteckna Parisavtalet. I samband med ceremonin undertecknade 175 parter,

¹²² FN:s handlingsplan, Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development s. 11 f.

¹²³ Ibid. mål 12.6.

¹²⁴ Paris Agreement to the United Nations Framework Conventions on Climate Change (adopted 12 December 2015, entered into force 4 November 2016) TIAS 16-1104 (Paris Agreement) 4th preambular paragraph (hädanefter Parisavtalet), art. 1.

¹²⁵ Parisavtalet art. 2.1 (a-b).

¹²⁶ Parisavtalet art. 13.1.

¹²⁷ Jfr Parisavtalet art. 4 och 13.7.

¹²⁸ Parisavtalet art. 13(11–12).

inklusive Sverige, avtalet. Redan då ratificerade 15 parter Parisavtalet.¹²⁹ Ikraftträdandet av Parisavtalet gjordes sedan den 4 november 2016 eftersom kravet var uppfyllt avseende att minst 55 konventionsparter som tillsammans svarar för 55 procent av de totala växthusgaserna globalt antingen hade deponerat eller godkänt sina ratificeringsdokument.¹³⁰

4.4 Den europeiska gröna given

Klimatförändringarna runt om i världen ligger till grund för den europeiska gröna given som presenterades i december 2019. EU:s gröna giv är en tillväxtstrategi som syftar till att EU ständigt ska arbeta för en hållbar utveckling och företa miljö- och klimatåtgärder. Därutöver är den europeiska gröna given en viktig strategi för EU-kommissionen avseende genomförandet av Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling. Det innebär att EU-kommissionen åtar sig att integrera FN:s mål för hållbar utveckling i EU:s beslutfattande.¹³¹

Ett av fokusområdena är att hållbarhet ska integreras mer i företagsstyrning. Det beror på att många företags fokusområde har varit på kortsiktiga finansiella resultat, i stället för att fokusera på långsiktig utveckling och därigenom hållbarhet. Företag och finansinstitut måste även rapportera uppgifter om klimat och miljö, i syfte att investerare är medvetna om hur pass hållbara investeringarna i realiteten är. Samtidigt framgår det att det ska bli lättare för företag och investerare att identifiera hållbara investeringar. Ett annat fokusområde är hanteringen av klimat- och miljörisker, vilka kommer integreras i finansiella system. På så sätt integreras sådana risker i EU:s tillsynsregelverk, vilket underlättar bedömningen av lämpligheten av kapitalkraven för gröna tillgångar som finns.¹³²

I den europeiska gröna given framgår det att EU kommer arbeta för att Parisavtalet fortsättningsvis ska vara det multilaterala ramverket för att klimatförändringarna ska bekämpas. De senaste avtalen som EU hade tecknat vid upprättandet av den europeiska gröna given, innehåller krav på att parterna i avtalen ska ratificera och genomföra Parisavtalet. Utöver detta ligger fokus på att EU-kommissionen ska föreslå att Parisavtalet blir en viktig del i alla framtida handelsavtal. Genom att Parisavtalet integreras i handelsavtalen, uppmantras andra länder till fler klimatvänliga avtal.¹³³ Parisavtalet får därför en

¹²⁹ Prop. 2016/17:16 s. 5.

¹³⁰ Parisavtalet art. 21; United Nations Climate Change Conference, *The Paris Agreement*, besökt 27-09-2023.

¹³¹ Den europeiska gröna given COM(2019) 640 final del 1 (hädaneftre COM(2019) 640 final).

¹³² COM(2019) 640 final del 2.2.1.

¹³³ COM(2019) 640 final del 3.

stor betydelse i den europeiska gröna given eftersom EU arbetar för att integrera det i avtal inom såväl EU, som andra delar av världen.

4.5 Taxonomiförordningen

I omställningen till en mer hållbar och resurseffektiv ekonomi, är det av stor betydelse att lagstiftningen går i linje med de uppsatta målen för hållbar utveckling för att EU ska bli konkurrenskraftiga ur ett långsiktigt perspektiv.¹³⁴ Den 27 november 2019 antog EU-kommissionen förordningen om hållbarhetsrelaterade upplysningar som ska lämnas inom den finansiella tjänstesektorn. Syftet med förordningen är att skapa ett enhetligt regelsystem för hållbarhetsrelaterade upplysningar, eftersom det finns en risk att medlemsländerna annars skulle anta olika nationella åtgärder för att efterleva Parisavtalet.¹³⁵

I förordningen uppställs en definition avseende vad en hållbar investering innebär. Det innebär i korthet att en investering i en ekonomisk verksamhet ska bidra till ett miljömål eller till ett socialt mål. När det gäller miljömålen mäts dessa genom användningen av olika miljöresurser, såsom exempelvis användning av förnybar energi genom resurseffektivitetsindikatorer.¹³⁶

Förordningen syftar även till att transparensen ska öka i förhållande till hur hållbarhetsrisker beaktas när finansmarknadsaktörer och finansiella rådgivare fattar beslut om investeringar. Om det vid en bedömning av hållbarhetsrisker framgår att det inte finns några risker innan ett avtal ingås, ska skälen till detta redovisas för. Det gäller även i ett fall där det i en bedömning framgår att riskerna anses vara relevanta. I ett sådant fall bör det redovisas för på vilket sätt hållbarhetsriskerna skulle kunna inverka på den finansiella produkten.¹³⁷

Transparens i förhållande till miljörelaterade egenskaper och hållbara investeringar ska tillgodoses genom att finansmarknadsaktörer på sina webbplatser ska tillhandahålla och uppdatera information om de finansiella produkterna separat. Det innebär att de miljörelaterade egenskaperna eller målet för hållbara investeringarna ska beskrivas. Dessutom ska metoden för mätningen av egenskaperna redogöras för, vilket bland annat inkluderar granskningskriterier och relevanta hållbarhetsindikatorer. Upplysningarna som ges på webbplatsen ska vara tydliga och får därmed inte vara vilseledande.¹³⁸ Det är företag med i genomsnitt 500 anställda under ett räkenskapsår som omfattas av

¹³⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2088 om hållbarhetsrelaterade upplysningar som ska lämnas inom den finansiella tjänstesektorn (hädanefter förordning (EU) 2019/2088) skäl (2).

¹³⁵ Förordning (EU) 2019/2088 skäl (9).

¹³⁶ Förordning (EU) 2019/2088 art. 2(17).

¹³⁷ Förordning (EU) 2019/2088 art. 6(1) (a-b).

¹³⁸ Förordning (EU) 2019/2088 art. 10(1) (a-b).

förordningen och som sedan den 30 juni 2021 har behövt rapportera i enlighet med kraven på transparens i förordningen.¹³⁹

En uppdaterad och reviderad version av förordningen antogs av Europaparlamentet och Europeiska unionens råd den 18 juni 2020 (taxonomiförordningen).¹⁴⁰ I taxonomiförordningen är ett av syftena att motarbeta risken för grönmalning (s.k. greenwashing). Innebörden av grönmalning inom ramen för förordningen är att ett företag får en felaktig konkurrensfördel genom att marknadsföra en finansiell produkt som miljövänlig trots att produkten inte uppfyller kraven för att klassas som miljövänlig. Därutöver är syftet med ändringarna att harmonisera kriterierna för vad som ska anses utgöra en miljömässigt hållbar ekonomisk verksamhet, eftersom det underlättar för ekonomiska aktörer att gränsöverskridande införskaffa finansiering genom enhetliga kriterier.¹⁴¹ Taxonomiförordningen uppställer sex miljömål vid avgörandet om en ekonomisk verksamhet uppfyller kraven för att vara miljömässigt hållbar.¹⁴² Miljömålen i taxonomiförordningen är följande:

1. Begränsning av klimatförändringar.
2. Anpassning till klimatförändringar.
3. Hållbar användning och skydd av vatten och marina resurser.
4. Omställning till en cirkulär ekonomi.
5. Förebyggande och begränsning av miljöföroreningar.
6. Skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem.¹⁴³

En investering anses vara miljömässigt hållbar om den ekonomiska verksamheten antingen väsentligen bidrar till ett eller flera av miljömålen, eller om miljömålen inte orsakas betydande skada av den ekonomiska verksamheten. Därutöver ska den ekonomiska verksamheten bedrivas i enlighet med de minimiskyddsåtgärderna i taxonomiförordningen och överensstämja med EU-kommissionens tekniska granskningskriterier.¹⁴⁴ Minimiskyddsåtgärderna innefattar att företag som bedriver en ekonomisk verksamhet ska säkerställa

¹³⁹ Förordning (EU) 2019/2088 art. 4(3).

¹⁴⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/852 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av en unionslagstiftningsakt (hädanefter förordning (EU) 2020/852).

¹⁴¹ Förordning (EU) 2020/852 skäl (12).

¹⁴² Förordning (EU) 2020/852 skäl (23).

¹⁴³ Förordning (EU) 2020/852 art. 9.

¹⁴⁴ Förordning (EU) 2020/852 art. 3(a-d).

att verksamheten följer OECD:s riktlinjer samt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.¹⁴⁵

4.6 Hållbarhetsrapportering i årsredovisningslagen

I och med att det både finns flera olika internationella avtal samt flera europeiska förordningar att förhålla sig till, har lagstiftningen på hållbarhetsområdet påverkats. Hållbarhetsrapportering regleras av Europaparlamentets och rådets ändringsdirektiv, direktiv 2014/95/EU *Non-Financial Reporting Directive* (NFRD) och sedan 2022 även av CSRD som till viss del ändrade NFRD. Det innebär att alla stora företag som är av allmänt intresse och som under ett räkenskapsår har haft 500 anställda, i sin förvaltningsberättelse ska redovisa en icke-finansiell rapport och bland annat redogöra för hur företagets utveckling, resultat och ställning förhåller sig till miljön samt verksamhetens miljökonsekvenser. Det inkluderar även en beskrivning av företagets policy avseende hur företaget följer miljörapporteringen samt resultatet av policyn. Rapportering om företagets policy inbegriper också en redovisning av hur en due diligence-granskning genomförs. Företaget ska även redovisa hur företaget hanterar risker som gäller miljön och som är kopplade till företagets verksamhet.¹⁴⁶ Dessa regler gäller även för moderföretag i en stor koncern som haft minst 500 anställda under det senaste räkenskapsåret.¹⁴⁷ Begreppet stora företag omfattar de företag som överskrider minst två av följande tre gränsvärden; balansomsättning på 20 miljarder euro, 250 anställda och nettoomsättning på 40 miljarder euro under de senaste två räkenskapsåren.¹⁴⁸

Genomförandet av NFRD i svensk rätt medförde att bindande lagregler behövde antas.¹⁴⁹ Den svenska regeringen anförde att ett lagstadgat krav på hållbarhetsrapportering kan medföra att transparensen ökar och att det därmed blir lättare att jämföra företags hållbarhetsarbete. Därutöver framförde regeringen att ett lagkrav kan ge en ram som skulle göra att företag på lika villkor kan bedriva och utvärdera sina verksamheter. Det svenska genomförandet av rapporteringskravet omfattar därmed en vidare krets företag jämfört med kraven enligt NFRD.¹⁵⁰

I propositionen anges det att intresset av att få information om ett företags arbete med hållbarhetsfrågor, inte bara omfattar vissa specifika företag eller verksamheter. Behovet av hållbarhetsrapporteringen ansågs vara större. Därmed undantas inte några företag eller verksamheter från de krav som uppställs

¹⁴⁵ Förordning (EU) 2020/852 art. 18.

¹⁴⁶ Dir. 2014/95/EU art. 19a (1) (a-d).

¹⁴⁷ Dir. 2014/95/EU art. 29a (1) (a-d).

¹⁴⁸ Dir. 2013/34 art. 3 (4).

¹⁴⁹ Prop. 2015/16:193 s. 39 f.

¹⁵⁰ Prop. 2015/16:193 s. 41 f.

om hållbarhetsrapportering.¹⁵¹ De tre svenska rapporteringsreglerna omfattar företag som uppfyller två av följande villkor; medelantalet anställda på företaget har uppgått till mer än 250, företagens balansomslutning uppgår till mer än 175 miljoner kronor och nettoomsättningen uppgår till mer än 350 miljoner kronor. För att villkoren ska vara uppfyllda, krävs det att förutsättningarna förelegat under de senaste två räkenskapsåren.¹⁵² Om mer än ett av villkoren är uppfyllda, inträder skyldigheten för ett företag att upprätta en hållbarhetsrapport. Det finns inte några typer av företag eller någon särskild verksamhet som undantas från reglerna. Därmed omfattas samtliga företag av rapporteringskravet under förutsättning att de uppfyller ett av de tre villkoren.¹⁵³ Reglerna går utöver de regler som ändringsdirektivet uppställer. Det innebär bland annat att fler företag kommer omfattas samt att företag som inte är noterade eller finansiella omfattas. Därutöver tillämpas inte det extra gränsvärdet avseende 500 anställda.¹⁵⁴

En hållbarhetsrapport ska antingen ingå i ett företags förvaltningsberättelse eller utgöra en separerad handling från årsredovisningen. För att hållbarhetsrapporten ska få upprättas separat krävs det att den publiceras och offentliggörs på företagens webbplats inom sex månader från balansdagen, eller att den publiceras i anslutning till förvaltningsberättelsen. Därmed är det upp till företaget om de väljer att integrera eller separera hållbarhetsrapporten från förvaltningsberättelsen.¹⁵⁵ Huvudregeln är dock att hållbarhetsrapporten ska tas in i förvaltningsberättelsen och att det därför krävs vissa särskilda förutsättningar för att företaget ska få upprätta hållbarhetsrapporten som en separat handling. Det är ett företags ledningsorgan som har ansvar över att hållbarhetsrapporten upprättas och innehållet i hållbarhetsrapporten.¹⁵⁶

Taxonomiförordningen föranledde att lagstiftningen i Sverige behövde anpassas. Lagändringarna till följd av taxonomiförordningen trädde i kraft den 1 januari 2022.¹⁵⁷ Kraven på hållbarhetsrapportering enligt taxonomiförordningen genomfördes i årsredovisningslagen genom en upplysningsbestämelse som hänvisar till taxonomiförordningen och dess krav på innehållet i en hållbarhetsrapport.¹⁵⁸ Kraven på hållbarhetsrapportering innebär att de företag som omfattas av en förpliktelse att offentliggöra icke-finansiell information, i sin rapport om icke-finansiell information ska redogöra för på vilket sätt företaget är förknippat med ekonomiska verksamheter som uppfyller kraven på att vara miljömässigt hållbara enligt taxonomiförordningens

¹⁵¹ Prop. 2015/16:193 s. 43.

¹⁵² 6 kap. 10 § ÅRL.

¹⁵³ Prop. 2015/16:193 s. 64.

¹⁵⁴ Prop. 2015/16:193 s. 44.

¹⁵⁵ Prop. 2015/16:193 s. 47 f.

¹⁵⁶ Prop. 2015/16:193 s. 64.

¹⁵⁷ Prop. 2021/22:11 s. 1.

¹⁵⁸ 6 kap. 12 a § ÅRL.

miljömål.¹⁵⁹ Taxonomiförordningen uppställer därmed fler krav på vad hållbarhetsrapporten ska innehålla än NFRD gör. Kraven som uppställs utgår från de sex miljömål som definieras i taxonomiförordningen och utvidgar rapporteringsskyldigheten.

Europaparlamentet och rådet antog en förordning om hur EU skulle kunna uppnå klimatneutralitet den 30 juni 2021.¹⁶⁰ Det finns flera bakomliggande skäl till förordningen, däribland Parisavtalet och dess långsiktiga temperaturmål samt den europeiska gröna given och dess nya tillväxtstrategi. EU-kommissionen ska bedöma nationella långsiktiga strategier, åtgärder och rapporter som vidtas och upprättas i enlighet med förordningen (EU) 2018/1999 för att bedöma uppnåendet av klimatneutralitetsmål. Därutöver ska EU-kommissionen bedöma förenligheten med relevanta nationella åtgärder för säkerställandet av framsteg i förhållande till anpassandet till klimatförändringar. Nationella anpassningsstrategier ska också beaktas vid EU-kommissionens bedömning. EU-kommissionen ska när en bedömning har vidtagits, överlämna slutsatserna till Europaparlamentet och rådet.¹⁶¹ Vid bedömningen ska hänsyn tas till en vägledande utvecklingsbana som bland annat visar på vilket sätt nettoutsläppen på unionsnivå kan minskas och som uppfyller unionsklimatmålet om en minskning med minst 55 procent av nettoutsläppen av växthusgaser senast 2030. Samtidigt ska målet om att bli klimatneutrala senast år 2050 också beaktas vid bedömningen.¹⁶² I ett fall där en medlemsstats åtgärder inte uppfyller kraven i enlighet med klimatneutralitetsmålen, ska EU-kommissionen utfärda rekommendationer till medlemsstaten. Rekommendationerna ska göras allmänt tillgängliga.¹⁶³ Medlemsstaten ska inom sex månader från det att medlemsstaten blivit informerad om rekommendationerna, underrätta kommissionen om hur medlemsstaten planerar att ta hänsyn till rekommendationerna.¹⁶⁴

4.7 Direktiv om företags hållbarhetsrapportering

4.7.1 Direktivet

Direktivet om företags hållbarhetsrapportering, *Corporate Social Responsibility Directive*, antogs av Europaparlamentet och Europeiska unionens råd den 14 december 2022. Direktivet ändrar en förordning och tre direktiv, däribland direktiv 2013/34/EU vad gäller företags hållbarhetsrapportering.¹⁶⁵ I skälen till direktivet framgår det att en förbättrad hållbarhetsrapportering som bland

¹⁵⁹ Förordning (EU) 2020/852 art. 8.1.

¹⁶⁰ Förordning (EU) 2021/1119.

¹⁶¹ Förordning (EU) 2021/1119 art. 7.1 (a-b).

¹⁶² Förordning (EU) 2021/1119 art. 8.1.

¹⁶³ Förordning (EU) 2021/1119 art. 7.2.

¹⁶⁴ Förordning (EU) 2021/1119 art. 7.3.

¹⁶⁵ Dir. 2022/2464.

annat inkluderar hållbarhetsrisker och inverkan på värdekedjor, i slutändan skulle gynna enskilda medborgare och sparare om de skulle bli tillräckligt informerade om hur enskilda företag arbetar för hållbarhet. Det finns två huvudgrupper som måste nås av ett företags hållbarhetsinformation, dels investerare som vill förstå hur både riskerna och möjligheterna i förhållande till hållbarhetsfrågor inverkar på investeringar, dels aktörer i det civila samhället som vill kunna hålla enskilda företag ansvariga för dess påverkan på miljön. Därutöver har andra berörda parter ett intresse av ett företags hållbarhetsinformation, eftersom det underlättar vid en jämförelse mellan företag.¹⁶⁶ Ett annat skäl till direktivet är att användare av klimatrelaterad information är intresserade av att veta hur ett företags fysiska risker och omställningsrisker ser ut i förhållande till EU:s mål om att bli klimatneutrala senast år 2050. Det inkluderar även hur ett företags utsläpp och upptag av växthusgaser ser ut samt hur de klimatkompenserar sina utsläpp.¹⁶⁷

Direktivet omfattar samtliga företag som är av allmänt intresse, förutom mikroföretag. Företagen som omfattas ska i ett särskilt avsnitt i sin förvaltningsberättelse redogöra för på vilket sätt företaget inverkar på hållbarhetsfrågor samt hur hållbarhetsfrågorna påverkar ett företags utveckling, resultat och ställning.¹⁶⁸ Informationen de berörda företagen ska tillhandahålla är en beskrivning av hur företagets affärsmodell och strategi förhåller sig till risker kopplat till hållbarhetsfrågor. Redogörelsen ska innehålla flera olika aspekter, däribland vilka möjligheter hållbarhetsfrågorna ger företaget, hur företagets planer ser ut för att nå Parisavtalets mål om begränsning av den globala uppvärmningen samt hur företaget tar hänsyn till företagets inverkan på hållbarhetsfrågor och de berörda parternas intressen.¹⁶⁹ Företagens arbete och mål för att minska utsläppen av växthusgaser till år 2030 och 2050 och hur företaget gör framsteg i förhållande till målen ska också redogöras för. Därutöver ska en beskrivning av på vilket sätt företagets mål förhåller sig till miljöfaktorer som är baserade på vetenskapliga bevis göras. En annan del av kraven på hållbarhetsrapporteringen enligt direktivet är att en beskrivning ska göras i förhållande till vilken roll förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen har i förhållande till hållbarhetsfrågor samt vad som krävs av dem kunskapsmässigt.¹⁷⁰

Ett företags förfarande som genomförs av företag avseende tillbörlig aktsamhet i förhållande till hållbarhetsfrågor ska beskrivas. Företags faktiska eller potentiella negativa inverkan som kan sammankopplas till verksamheten ska också beskrivas. Det inkluderar ett företags produkter och tjänster, olika

¹⁶⁶ Dir. 2022/2464 skäl (9).

¹⁶⁷ Dir. 2022/2464 skäl (47).

¹⁶⁸ Dir. 2022/2464 art. 19 a (1).

¹⁶⁹ Dir. 2022/2464 art. 19a (2) (a) (i-iv).

¹⁷⁰ Dir. 2022/2464 art. 19a (2) (b-c).

affärsförbindelser och leveranskedjan. Resultatet av åtgärder som företaget har vidtagit i syfte att minimera faktisk eller potentiell inverkan ska företaget också beskrivas.¹⁷¹ Det ställs även krav på att arbetstagarrepresentanterna i ett företag ska få ta del av relevant information för att kunna kontrollera hållbarhetsinformationen. Därutöver ska ett företags ledning ta del av arbetstagarrepresentanternas uppfattning när det är relevant.¹⁷²

Kommissionen ska anta delegerade akter med standarder för hållbarhetsrapportering, vilket innebär att direktivet kommer kompletteras med detta.¹⁷³ De bakomliggande skälen till att det finns standarder är för att kvaliteten ska kunna säkerställas. Det innefattar krav på att hållbarhetsrapporten bland annat ska vara begriplig, jämförbar och att den är genomförd på ett korrekt sätt. Samtidigt ska företag inte åläggas en oproportionerligt administrativ tung börda på grund av kraven som ställs.¹⁷⁴ Miljöfaktorer som företagen ska lämna information om i standarderna är:

- 1) Begränsning av klimatförändringar.
- 2) Klimatanpassning.
- 3) Vattenresurser och marina resurser.
- 4) Resursanvändning och cirkulär ekonomi.
- 5) Föroreningar.
- 6) Biologisk mångfald och ekosystem.¹⁷⁵

När EU-kommissionen antar delegerade akter ska hänsyn tas till globala initiativ som fastställer standarder för bland annat redovisning av växthusgaser och hållbar utveckling. Dessutom ska hänsyn tas till de regelverk som finns på området, däribland förordningen om hur EU skulle kunna uppnå klimatneutralitet.¹⁷⁶ Kraven på hållbarhetsrapportering som uppställs i direktivet omfattar flera olika delar som gör att kraven på hur en hållbarhetsrapportering ska göras påverkas. Direktivet föreskriver omfattande rapportering eftersom den ska bestå av flera olika delar och beskrivningar.

¹⁷¹ Dir. 2022/2464 art. 19a (2) (f) (i-iii).

¹⁷² Dir. 2022/2464 art. 19a (5).

¹⁷³ Dir. 2022/2464 art. 29b (1).

¹⁷⁴ Dir. 2022/2464 art. 29b (1-2).

¹⁷⁵ Dir. 2022/2464 art. 29b (2) (a) (i-vi).

¹⁷⁶ Jfr Dir. 2022/2464 art. 29 (5) (a och h).

4.7.2 Delegerad akt

Hållbarhetsinformationen som företag ska rapportera ska följa European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Kommissionen ska anta standarder som European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) tillhandahåller. EFRAG har inrättats i enlighet med belgisk lag och är en ideell förening. Samtidigt har EFRAG ett allmänintresse inom unionen avseende finansiell rapportering men även hållbarhetsrapportering eftersom föreningen både utvecklar och främjar europeiska synpunkter inom rapportering.¹⁷⁷ Den 31 juli 2023 antog kommissionen den delegerade förordningen som kompletterar direktiv 2013/34/EU och direktiv 2022/2464.¹⁷⁸ Syftet med ESRS är att hållbarhetsupplysningarna som ett företag ska lämna specificeras, vilket innebär att väsentliga konsekvenser och risker i förhållande till hållbarhetsfrågor som rör miljön i företag specificeras.¹⁷⁹

Tillbörlig aktsamhet i förhållande till hållbarhet utgör underlag för bedömningen av ett företags väsentliga konsekvenser, risker och möjligheter. Samtidigt används tillbörlig aktsamhet som en process för att identifiera, begränsa och redovisa på vilket sätt ett företag agerar i förhållande till de potentiella eller faktiska negativa miljökonsekvenserna i samband med ett företags affärsverksamhet. ESRS medför inte några krav på uppförande av tillbörlig aktsamhet i fråga om hållbarhet. Det innebär dock inte att företagen inte ska ta hänsyn till det, eftersom både FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter samt OECD:s riktlinjer för multinationella företag innehåller och beskriver processen kring tillbörlig aktsamhet. I ett fall där ett företag inte har möjlighet att behandla alla konsekvenser samtidigt, medför processen om tillbörlig aktsamhet att åtgärderna som behöver vidtas kan prioriteras baserat dels på hur allvarliga de är, dels på hur sannolika de är.¹⁸⁰

I standarderna specificeras olika upplysningskrav. Dessa krav utgår från Parisavtalet, EU:s taxonomi och annan EU-rättslig lagstiftning som reglerar miljön och hållbarhet. Företag ska anpassa sin verksamhet, inbegripet dess strategi och affärsmodell i enlighet med begränsningen av den globala uppvärmningen till 1,5 °C. Därutöver ska företag redogöra för de konsekvenser företaget förorsakar klimatförändringarna och vilka riskerna och möjligheterna är ur en finansiell synvinkel på kort, medellång och lång sikt.¹⁸¹ Med kort sikt menas perioden ett företag använder i sitt bokslut. Medellång sikt innebär en

¹⁷⁷ Kommissionens delegerade förordning (EU) om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning 2013/34/EU vad gäller standarder för hållbarhetsrapportering, COM(2023)5303 final, motivering, del 1 (hädanefter COM(2023)5303 final).

¹⁷⁸ COM(2023)5303 final art. 2.

¹⁷⁹ COM(2023)5303 final bilaga 1, ESRS kapitel 1, p. 1–2.

¹⁸⁰ COM(2023)5303 final bilaga 1, ESRS kapitel 1, p. 58–60.

¹⁸¹ COM(2023)5303 final bilaga 1, kapitel E1, p. 1 (a-f) och p. 2.

period från slutet av den kortsiktiga rapporteringsperioden och upp till fem år. Lång sikt omfattar en period som är mer än fem år.¹⁸²

Dessa standarder ska tillämpas av alla företag som berörs av CSRD. De berör bland annat miljöproblem, vilket inkluderar klimatförändringar. Standarderna i ESRS bidrar till att investerare förstår hållbarhetspåverkan i förhållande till investeringar de gör. Därutöver tar standarderna hänsyn till International Sustainability Board och Global Reporting Initiative för att en hög grad av samverkan mellan EU-standarder och globala standarder ska säkerställas. Det bidrar också till att företag inte behöver utföra dubbelrapportering.¹⁸³

4.7.3 Genomförandet i svensk lagstiftning

I flera delar överensstämmer rapporteringskraven i årsredovisningslagen med CSRD-direktivet avseende skyldigheten att lämna en hållbarhetsrapport. Där emot skiljer sig årsredovisningslagen genom att det är möjligt att upprätta en hållbarhetsrapport avskilt från årsredovisningen. Samtidigt behöver revisorn endast uttala sig om huruvida en hållbarhetsrapport har upprättats eller inte. Den nuvarande lagstiftningen i Sverige uppnår därmed inte alla krav som uppställs i CSRD-direktivet, vilket innebär att lagstiftningen behöver anpassas. CSRD-direktivet kommer medföra att kraven på innehållet i en hållbarhetsrapport blir större. De nya reglerna bör därför tas in i årsredovisningslagen och anslutande lagar. Granskningen av hållbarhetsinformationen ska tas in i de associationsrättsliga lagarna.¹⁸⁴

Sättet som direktivet föreskriver att företag genom en hållbarhetsrapport ska redovisa aktuell information överensstämmer med benämningen av hållbarhetsrapport i enlighet med årsredovisningslagen. För att undvika att grönmålning görs, bör redovisningen av den hållbarhetsinformation som ska upprättas följa allmänna godtagbara standarder för hållbarhetsrapportering. Definitionen av hållbarhetsinformation bör därmed inte föreskrivas i lag.¹⁸⁵ Därutöver bör det i årsredovisningslagen framgå vad hållbarhetsrapporten ska innehålla och att företag ska följa kraven enligt EU-standarder. Samtidigt måste lagstiftningen anpassas eftersom direktivets krav på informationslämnande är mer omfattande än den nuvarande regleringen. Bland annat behövs ett förtydligande avseende det dubbla väsentlighetsperspektivet. Det betyder att det i årsredovisningslagen bör anges att företag ska lämna hållbarhetsinformation

¹⁸² COM(2023)5303 final bilaga 1, ESRS kapitel 1, p. 77 (a-c).

¹⁸³ Europeiska kommissionen, *Sustainable Finance: Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards*, besökt 2023-10-02.

¹⁸⁴ SOU 2023:35 s. 183 f.

¹⁸⁵ SOU 2023:35 s. 212 f.

om dels vilken inverkan företaget har på hållbarhetsfrågor, dels hur verksamheten påverkas av hållbarhetsfrågor.¹⁸⁶

En annan skillnad direktivet medför är att företag ska beskriva företagets och värdekedjans huvudsakliga negativa inverkan. Det är framför allt kravet på att en beskrivning av värdekedjan ska göras som skiljer sig åt, vilket innebär att kravet kommer behöva genomföras. Samtidigt ska en beskrivning av styrelsens roll avseende hållbarhetsfrågor och dess kompetens till att fullgöra uppgifterna vidtas. Därutöver ska styrelsens och den verkställande direktörens ersättning kopplat till hållbarhetsfrågor beskrivas, vilket innebär att det ska genomföras som krav.¹⁸⁷

¹⁸⁶ SOU 2023:35 s. 213.

¹⁸⁷ SOU 2023:35 s. 24.

5 Direktiv om företagens *due diligence*-ansvar i hållbarhetsfrågor

5.1 Inledning

I detta avsnitt redogörs för de bakomliggande syftena till CSDD-direktivet och vilka regler som uppställs i samband med direktivet. Det inleds med en bakgrund till direktivet med fokus på miljön och klimatförändringar. Därefter beskrivs reglerna CSDD-direktivet föreskriver i förhållande till företag och kraven på företag. Det redogörs också för hur klagomålsförfarandet går till och vilken tillsyn CSDD-direktivet föreskriver. Sanktionerna och företags ansvar som uppställs i direktivet beskrivs. Till sist beskrivs kortfattat på vilket sätt direktivet skulle påverka nuvarande lagstiftning i enlighet med faktagruppnotan regeringen tog fram i samband med direktivförslaget. Dessa delar redovisas eftersom den andra och tredje frågeställningen bygger på CSDD-direktivet.

5.2 Bakgrund

De internationella riktlinjerna avseende klimatet, den europeiska gröna given och FN:s mål om en hållbar utveckling ligger till grund för förslaget till CSDD-direktivet som presenterades av Europeiska kommissionen den 23 februari 2022.¹⁸⁸ Den 1 juni 2023 röstades förslaget till CSDD-direktivet igenom av Europaparlamentet.¹⁸⁹ I motiven till direktivförslaget framhålls att det krävs omfattande åtgärder i företag för att begränsa de negativa miljökonsekvenserna och att de frivilliga åtgärder inte har lett till en storskalig förbättring både inom och utanför unionen. Det har lett till att vissa företag har sammankopplats med en negativ inverkan på miljön, såsom växthusgasutsläpp, föroreningar eller att den biologiska mångfalden minskar. Samtidigt framhåller motiven att en unionslagstiftning om företags tillbörliga aktsamhet skulle medföra att miljöskyddet respekteras mer och att det även skulle leda till att konkurrensförhållandena förbättras. Därmed kommer direktivet bidra till att det säkerställs att företag verksamma på den inre marknaden har en övergripande ram att utgå från när det gäller åtgärder som syftar till att minimera negativa konsekvenser för miljön.¹⁹⁰

I motiven till direktivet presenteras fem olika syften med direktivet. Det första syftet är att metoderna för företagsstyrning ska förbättras i syfte att hanteringen och begränsningen av risker och konsekvenser för miljön införlivas i företagsstrategier. Ett annat syfte är att rättssäkerhet för företag och berörda

¹⁸⁸ COM(2022) 71 final.

¹⁸⁹ Europaparlamentet, *Texts adopted – Corporate Sustainability Due Diligence*, besökt 2023-11-08.

¹⁹⁰ COM(2022) 71 final s. 2 f.

aktörer säkerställs avseende förväntat ansvar respektive agerande. Företag ska även i större utsträckning än tidigare vara skyldiga att ta fullt ansvar för negativa konsekvenser. Därutöver ska samstämmigheten mellan företag ökas med hänsyn till skyldigheterna i nuvarande och planerade EU-initiativ som berör ansvarsfullt företagande. Tillgången till korrigerande åtgärder ska förbättras för alla dem som påverkats av negativa miljökonsekvenser på grund av ett företags agerande. Det sista syftet med direktivet är att genomföra ett övergripande instrument som kompletterar redan inrättade eller föreslagna instrument och som inriktar sig på processer i ett företag i förhållande till hållbarhetsutmaningar.¹⁹¹

5.3 Förhållandet till befintliga bestämmelser och riktlinjer på området

Genom CSRD-direktivet och dess införlivande, ställs högre krav på företag avseende hållbarhetsrapportering och vad som ska inkluderas i rapporten. CSRD-direktivet sträcker sig längre än vad direktivet om icke-finansiell rapportering gör. CSDD-direktivet tillsammans med CSRD-direktivet uppställer mer krav på företags hållbarhetsrapporter jämfört med tidigare. Medan CSRD-direktivet och dess delegerade akter uppställer krav på vad hållbarhetsrapporten ska innehålla, medför CSDD-direktivet krav på företag avseende upprättandet av en plan som säkerställer att företagets affärsmodell och strategier är förenliga med klimatmålen.¹⁹²

CSDD-direktivet kompletterar både förordningen om hållbarhetsupplysningar och taxonomiförordningen. Det görs genom att CSDD-direktivet uppställer fler krav på företag, eftersom exempelvis taxonomiförordningen inte uppställer några fler skyldigheter än att företags rapportering ska vara offentlig. Samtidigt tar CSDD-direktivet hänsyn till att företag ska vidta skyddsåtgärder som är förenliga med OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Genom att rapporteringsskyldigheten sträcker sig längre jämfört med nuvarande regler och riktlinjer, är ett av de bakomliggande motiven att bidra till mer detaljerad information till investerare. CSDD-direktivet ges därför en kompletterande verkan till taxonomiförordningen, eftersom investerare får hjälp med tilldelning av kapital till mer hållbara företag. Den europeiska klimatlagstiftningen kommer också kompletteras av CSDD-direktivet. Det gäller framför allt den europeiska klimatlagen och dess mål om att minska nettoutsläppen med 55 procent fram till 2030 samt att Europa ska vara klimatneutrala senast 2050.¹⁹³

¹⁹¹ COM(2022) 71 final s. 3 f.

¹⁹² COM(2022) 71 final s. 4 f.

¹⁹³ COM(2022) 71 final s. 5 f.

De rättsliga grunderna som CSDD-direktivet grundar sig på är dels artikel 50, i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF), dels artikel 114 FEUF. EU har behörighet att agera genom att besluta om åtgärder för att förverkliga etableringsfriheten på ett visst verksamhetsområde samt för att få den inre marknaden att fungera.¹⁹⁴ Europaparlamentet, rådet och EU-kommissionen får fullgöra etableringsfriheten genom att samordna skyddsåtgärder som är förenliga med bolag, bolagsmän och tredje mans intressen för att göra dem likvärdiga inom unionen.¹⁹⁵ Det kan exempelvis handla om samordningsåtgärder avseende intressen som aktieägare och andra intressenter har i ett bolag för att upprätta ett enhetligt skydd inom unionen. I sådana fall måste de nationella bestämmelserna skilja sig åt och på så sätt hindra etableringsfriheten.¹⁹⁶ CSDD-direktivet reglerar tillbörlig aktsamhet i förhållande till hållbarhet och vilka krav som företag därigenom tillskrivs. Det inkluderar också vad som krävs av ett företag för att den tillbörliga aktsamheten ska säkerställas. Därmed handlar CSDD-direktivet om att företag ska upprätta åtgärder i syfte att skydda bolagsmän och andra intressenter i ett företag. Samtidigt handlar CSDD-direktivet om att minska snedvridningen av konkurrensförhållanden på den inre marknaden. Det beror på att vissa medlemsstater redan har inrättat lagar och regler om tillbörlig aktsamhet, medan andra medlemsstater inte har gjort det. CSDD-direktivet syftar därför till att harmonisera lagstiftningen avseende företags krav på tillbörlig aktsamhet och tillhörande regler om företagsledares skyldigheter.¹⁹⁷

5.4 Tillämpning

Utgångspunkten i CSDD-direktivet är att företag ska säkerställa att tillbörlig aktsamhet beaktas i ett företag. För att ett företag ska kunna uppfylla detta, krävs det att lämpliga åtgärder vidtas i syfte att negativa effekter förebyggs och upphör. Definitionen av en lämplig åtgärd inom ramen för CSDD-direktivet innefattar olika delar, däribland att målen för tillbörlig aktsamhet beaktas. Samtidigt ska åtgärden stå i proportion till hur allvarliga och sannolika konsekvenserna är i det fall åtgärden inte vidtas. Samtidigt ska omständigheterna i det enskilda fallet också beaktas. Därutöver ska hänsyn tas till bland annat hur behovet ser ut av att säkerställa att åtgärder prioriteras.¹⁹⁸ Skyldigheterna som tillfaller ett företag i förhållande till tillbörlig aktsamhet, innefattar att ett företag ska identifiera såväl faktiska som negativa potentiella effekter för miljön. Det innebär att identifieringen ska grunda sig på både kvantitativ och kvalitativ information.¹⁹⁹ CSDD-direktivet ska inte tillämpas i den utsträckning det strider mot annan lagstiftning som skyddar miljön. Dessutom

¹⁹⁴ Jfr art. 50.1 FEUF; art 114.1 FEUF.

¹⁹⁵ Art. 50.2 (g) FEUF.

¹⁹⁶ COM(2022) 71 final s. 11.

¹⁹⁷ COM(2022) 71 final s. 11 f.

¹⁹⁸ COM(2022) 71 final skäl (28–29) och art. 3 (q).

¹⁹⁹ COM(2022) 71 final skäl (31) och art. 1.1 (a).

har andra unionsrättsakter företrädde framför CSDD-direktivet i fall där bestämmelserna föreskriver mer omfattande skyldigheter med hänsyn till miljön. CSDD-direktivet och dess skyldigheter utgör därmed miniminivåer för vad som krävs för att tillgodose kravet på miljöskydd och klimatförändringar.²⁰⁰

Inom CSDD-direktivets tillämpningsområde omfattas ett företags egen verksamhet, dotterbolagets verksamhet samt verksamheter i värdekedjan som företaget har en etablerad affärsförbindelse med.²⁰¹ Det uppställs gränsvärden vid fastställandet av om ett företag omfattas av direktivet eller inte. Företag som antingen i genomsnitt har mer än 500 anställda och en global nettoomsättning på över 150 miljoner euro under det senaste räkenskapsåret omfattas av CSDD-direktivet. Det gäller även företag som i genomsnitt har 250 anställda och en nettoomsättning på över 40 miljoner euro, under förutsättning att minst halva omsättningen genererades inom vissa särskilt utvalda sektorer. Dessa sektorer omfattar tillverkning av textilier, läder och liknande produkter, jordbruk, skogsbruk, fiske, livsmedelstillverkning samt utvinning av olika mineraltillgångar.²⁰² CSDD-direktivet ska tillämpas på företag i tredjeländer som uppfyller ett av två villkor. Villkoren är antingen att företagets nettoomsättning uppgår till mer än 150 miljoner euro i unionen, eller att företagets nettoomsättning uppgick till minst 40 miljoner euro och högst 150 miljoner euro inom unionen under förutsättning att minst 50 procent av omsättningen genererades från de särskilt utvalda sektorerna.²⁰³ Medlemsstaten där företaget har sitt säte, är den medlemsstat som ska reglera reglerna inom ramen för CSDD-direktivet.²⁰⁴ Antalet företag inom EU som beräknas omfattas av reglerna är ungefär 13 000 företag och 4 000 företag från tredje länder.²⁰⁵

5.5 Krav på företag

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag vidtar åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna. Företag som omfattas av CSDD-direktivet ska säkerställa att företaget upprättar en plan och arbetar i linje med Parisavtalet. Planen ska inkluderas i både affärsmodellen och i affärsstrategin. Det betyder att företag ska arbeta för att den globala uppvärmningen ska begränsas till 1,5°C. I planen ska det framgå om företagets verksamhet är en konsekvens av klimatförändringarna eller om klimatförändringarna utgör en risk för företagets verksamhet. I de fall ett företag har identifierats utgöra en risk för eller konsekvens av klimatförändringar, ska utsläppsminskning mål inkluderas i företagets plan. Dessa regler gäller även för företag som bildats enligt ett

²⁰⁰ COM(2022) 71 final art. 1.2-3.

²⁰¹ COM(2022) 71 final art. 1.1.

²⁰² COM(2022) 71 final art. 2.1 (a-b) (i-iii).

²⁰³ COM(2022) 71 final art. 2.2 (a-b).

²⁰⁴ COM(2022) 71 final art. 2.4.

²⁰⁵ COM(2022) 71 final s. 17.

tredjelands lagstiftning och som har en nettoomsättning på mer än 150 miljoner euro i unionen. När företag fastställer rörlig ersättning, ska hänsyn tas till om företaget vidtar vederbörlig hänsyn till fullgörandet av begränsningen av klimatförändringarna i linje med Parisavtalet samt om en inkludering av utsläppsminskning mål i företagets plan har gjorts.²⁰⁶

Ett annat av kraven som ställs på företag i samband med CSDD-direktivet är att medlemsstaterna ska säkerställa att företag visar tillbörlig aktsamhet i förhållande till miljön genom att flera åtgärder vidtas. Därmed ska medlemsstaterna också säkerställa att företag inom sina koncerner och andra rättsliga enheter har rätt att dela information och resurser. Det ska göras i enlighet med konkurrenslagstiftningen.²⁰⁷ Den första delen av säkerställandet av tillbörlig aktsamhet är att en integrering ska göras i företagspolicyer. Företagspolicyn ska innehålla företagets strategi på både kort och lång sikt i förhållande till tillbörlig aktsamhet. Det inbegriper också att policyn ska innehålla en uppförandekod som anställda på företaget och dess dotterbolag ska följa. Därutöver ska en beskrivning av vilka förfaranden som har införts göras, vilket ska inkludera åtgärderna som företaget har gjort för att kontrollera att uppförandekoden följs. Medlemsstaterna ska även se till att företag uppdaterar sin företagspolicy för tillbörlig aktsamhet årligen.²⁰⁸

En identifiering av faktiska och potentiella negativa miljöeffekter ska göras av företag. Det inbegriper en identifiering i både företagets egen verksamhet, och i företagets dotterbolag. Detta ska medlemsstaterna säkerställa att företagen gör. Företag som haft en nettoomsättning på 40 miljoner euro och i genomsnitt 250 anställda undantas och är endast skyldiga att identifiera allvarliga miljöeffekter som är relevanta för respektive av dem särskilt utvalda sektorerna.²⁰⁹ Samtidigt åläggs medlemsstaterna en skyldighet att säkerställa att företag har rätt att använda lämpliga resurser för att kunna identifiera negativa effekter. Företag ska samråda med grupper som potentiellt är berörda, vilket inkluderar arbetstagare och andra relevanta intressenter i syfte att samla in information om negativa effekter.²¹⁰

Om ett företag borde ha identifierat eller identifierar faktiska eller potentiella negativa miljöeffekter i sin verksamhet, i dotterbolagens verksamhet eller från deras affärsförbindelser om det har anknytning till företagets värdekedjor, ska företaget vidta lämpliga åtgärder i syfte att förebygga de potentiella negativa miljöeffekterna. I ett fall där det inte omedelbart går att förebygga dem, ska företaget i stället begränsa de potentiella eller faktiska negativa

²⁰⁶ COM(2022) 71 final art. 15.1-3.

²⁰⁷ COM(2022) 71 final art. 4.1-2.

²⁰⁸ COM(2022) 71 final art. 5.1-2.

²⁰⁹ COM(2022) 71 final art. 6.1-2.

²¹⁰ COM(2022) 71 final art. 6.4.

miljöeffekterna på ett lämpligt sätt. Detta ska medlemsstaterna säkerställa att företagen tar hänsyn till.²¹¹ Företag ska vidta ytterligare åtgärder i vissa uppräknade fall. Exempelvis om åtgärderna som behöver vidtas är så pass komplexa att en detaljerad handlingsplan behöver upprättas i förebyggande syfte. Denna handlingsplan ska upprättas i samråd med de parter som påverkas. Ett företag kan även bli skyldig att göra nödvändiga investeringar i bland annat förvaltnings- och produktionsprocesser för att företaget ska kunna uppfylla kraven om förebyggande av potentiella negativa effekter.²¹² Därutöver föreskriver CSDD-direktivet att företag ska försöka ingå avtal med en partner som indirekt påverkar företaget, för att företagets uppförandekod eller handlingsplan ska efterlevas.²¹³ Det finns därmed olika regler som reglerar vilka åtgärder ett företag ska vidta för att förebygga potentiella negativa effekter.

Om ett företag orsakar faktiska negativa effekter ska företaget vidta lämpliga åtgärder för att de identifierade faktiska negativa effekterna ska upphöra. Det gäller även om de negativa effekterna borde ha identifierats.²¹⁴ Åtgärderna som företagen ska vidta är bland annat att minimera eller neutralisera de negativa effekterna. Samtidigt ska företag vid behov upprätta och genomföra en plan för korrigerande åtgärder, där det tydligt anges vilka frister som gäller samt hur åtgärderna mäts. Om de korrigerande åtgärderna skulle äventyra små och medelstora företags bärkraft, ska företaget tillhandahålla dem riktat och proportionerligt stöd.²¹⁵

5.6 Klagomålsförfarande och tillsyn

Medlemsstater ska säkerställa att klagomål kan lämnas in till företag i de fall personer eller organisationer misstänker att ett företags egen verksamhet, dess dotterbolag och deras värdekedjor faktiskt eller potentiellt orsakar negativa effekter i förhållande till miljön. Klagomålen kan lämnas av enskilda personer, fackföreningar och andra arbetstagarrepresentanter eller organisationer.²¹⁶ Det är medlemsstaterna som har ett ansvar över att säkerställa att företag inrättar ett klagomålsförfarande. Ett sådant förfarande ska vara tillämpligt både i de fall när företaget anser att klagomålet är ogrundat och i de fall när det är välgrundat. Om klagomålet anses vara välgrundat ska medlemsstaterna säkerställa att det grundar sig på faktiska eller potentiella negativa effekter.²¹⁷ En klagande part ska ha rätt till att begära att en lämplig uppföljning av klagomålet görs med anledning av farhågor om faktiska eller potentiella negativa miljöeffekter. Utöver detta ska den klagande parten ha rätt att

²¹¹ COM(2022) 71 final art. 7.1.

²¹² COM(2022) 71 final art. 7.2 (a och c).

²¹³ COM(2022) 71 final art. 7.3.

²¹⁴ COM(2022) 71 final art. 8.1.

²¹⁵ COM(2022) 71 final art. 8.3 (b och e).

²¹⁶ COM(2022) 71 final art. 9.1-2 (a-c).

²¹⁷ COM(2022) 71 final art. 9.3.

träffa företagets företrädare för att få möjligheten till att diskutera klagomålet och grunderna som klagomålet hänför sig till. Detta ska medlemsstaterna säkerställa.²¹⁸ Ett klagomål kan därmed vidtas av olika parter där den klagande parten oavsett vad klagomålet grundar sig på, har rätt att få sitt klagomål prövat.

Företag ska regelbundet utvärdera sin verksamhet och sina dotterbolags verksamheter och åtgärder. Detta ska göras för att övervaka effektiviteten i arbetet i förhållande till att identifiera, förebygga och begränsa de negativa effekterna för miljön. Utvärderingar ska ske minst var tolfte månad och i de fall det finns betydande risker för att det ska uppstå negativa effekter. En uppdatering av policyn för tillbörlig aktsamhet ska göras baserat på resultatet av bedömningarna som görs i utvärderingarna. Det är medlemsstaterna som har ansvar för att företagen upprättar utvärderingar.²¹⁹

I de fall ett företag inte omfattas av rapporteringsskyldigheten enligt reglerna om rapportering i artiklarna 19a och 29a i direktiv 2013/34/EU, ska företag tillhandahålla en årlig översikt om de frågor som CSDD-direktivet omfattar på sin webbplats. Medlemsstaterna har ansvar över att säkerställa att företag tillhandahåller informationen.²²⁰ För att företag ska kunna uppfylla sina skyldigheter i enlighet med CSDD-direktivet ska medlemsstaterna inrätta och driva egna eller gemensamma webbplatser, plattformar eller portaler där information och stöd ges till företag. I vissa fall får företag även ge finansiellt stöd till små och medelstora företag om det inte påverkar de tillämpliga reglerna för statligt stöd. Samtidigt får EU-kommissionen komplettera medlemsstaternas stödåtgärder för att stödja tillbörlig aktsamhet inom unionen, vilket inbegriper underlättande av gemensamma initiativ för de berörda parterna. Syftet med EU-kommissionens komplettering är att hjälpa företag med fullgörandet av skyldigheterna.²²¹

Alla medlemsstater ska utse en eller flera tillsynsmyndigheter. Deras uppgift är att övervaka skyldigheterna i enlighet med direktivet.²²² Det är även medlemsstaternas uppgift att säkerställa att de utvalda tillsynsmyndigheterna är rättsligt oberoende av företag som omfattas av direktivet samt att de som arbetar på myndigheten agerar i enlighet med tystnadsplikten.²²³ Tillsynsmyndigheterna ska säkerställa att finansieringen av de behöriga myndigheterna görs på ett lämpligt sätt. De har rätt att på eget initiativ vidta utredningar inom ramen för direktivet. Det gäller även i de fall utredningen baseras på klagomål

²¹⁸ COM(2022) 71 final art. 9.4 (a-b).

²¹⁹ COM(2022) 71 final art. 10.

²²⁰ COM(2022) 71 final art. 11.

²²¹ COM(2022) 71 final art. 14.1-3.

²²² COM(2022) 71 final art. 17.1.

²²³ COM(2022) 71 final art. 17.8.

eller på välgrundade farhågor.²²⁴ Ansvar för tillsynsmyndigheternas befogenhet tillfaller även medlemsstaterna, vilket innebär att de ska säkerställa att medlemsstaterna har tillräckliga befogenheter och resurser. Tillsynsmyndigheten ska genomföra inspektioner i enlighet med nationell lagstiftning. Samtidigt får tillsynsmyndigheten inleda en inspektion och utredning på eget initiativ eller om den underrättats av välgrundade farhågor under förutsättning att det finns tillräcklig information om företaget som tyder på att företaget bryter mot sina skyldigheter enligt direktivet.²²⁵ Välgrundade farhågor är objektiva omständigheter som gör att det finns skäl att tro att ett företag inte följer nationell lagstiftning som grundar sig på CSDD-direktivet. Både fysiska och juridiska personer har rätt att framföra välgrundade farhågor till tillsynsmyndigheten.²²⁶

Det ska även finnas ett europeiskt nätverk av tillsynsmyndigheter. EU-kommissionen är ansvarig för att inrätta nätverket. Det bakomliggande syftet med nätverket är att det ska underlätta samarbetet mellan alla tillsynsmyndigheter och därigenom underlätta samordningen. Därutöver ska nätverket underlätta samverkan avseende tillsynsmyndigheternas anpassning till bland annat sanktions- och tillsynspraxis.²²⁷

5.7 Sanktioner och ansvar

Medlemsstaterna har ett ansvar att fastställa regler om sanktioner i de fall nationella regler överträds som antagits i enlighet med CSDD-direktivet. Ansvar omfattar även säkerställandet av att nödvändiga åtgärder vidtas i de fall bestämmelserna inte följs. Sanktionerna som upprättas ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.²²⁸ För att veta hur dessa kriterier ska tillämpas i praktiken, finns EU-rättslig praxis att ta hänsyn till. När sanktionerna bestäms ska hänsyn tas till hur pass allvarlig överträdelsen är. Därutöver ska sanktionerna inte vara så låga att de inte ger en kännbar konsekvens. Enligt EU-domstolen är det viktigt att det säkerställs att sanktionerna får en avskräckande verkan och att proportionalitetsprincipen samtidigt beaktas.²²⁹

I enlighet med bestämmelserna för vilka åtgärder som ska vidtas, bör tillsynsmyndigheterna som utreder om företaget agerat enligt den nationella lagstiftningen som är grundat på CSDD-direktivet först bevilja företaget rimlig tid att åtgärda de delar som inte är förenliga med den nationella lagstiftningen.²³⁰ Det inbegriper att vederbörlig hänsyn ska tas i förhållande till på vilket sätt

²²⁴ COM(2022) 71 final skäl (53).

²²⁵ COM(2022) 71 final art. 18.1-3.

²²⁶ COM(2022) 71 final art. 19.1-2.

²²⁷ COM(2022) 71 final art. 21.1.

²²⁸ COM(2022) 71 final art. 20.1.

²²⁹ Jfr C-255/14, *Chmielewski*, ECLI:EU:C:2015:475, p. 23.

²³⁰ COM(2022) 71 final s. 18.

företaget har ansträngt sig för att vidta korrigerande åtgärder som en tillsynsmyndighet har ålagt företaget. Dessutom ska vederbörlig hänsyn också tas till eventuellt gjorda investeringar och om riktat stöd tillhandahållits.²³¹ De administrativa sanktionerna bör inbegripa böter för att vara så effektiva som möjligt. När sanktionsavgifter påförs ska utgångspunkten för sanktionsavgiftens storlek baseras på företagets omsättning, vilket innebär att någon specifik procentsats eller fast summa inte framgår av direktivet.²³² Om en tillsynsmyndighet fattar ett beslut om att påföra sanktioner på grund av överträdelser av CSDD-direktivet ska detta offentliggöras.²³³

Företagen ska vidta tillbörlig aktsamhet i förhållande till att genomföra klimatomställningsstrategier och att ta hänsyn till målen om att minska klimatförändringarna i enlighet med Parisavtalet.²³⁴ Det åligger bolagets ledning, vilket inkluderar styrelsen, den verkställande direktören och den vice verkställande direktören att se till att företagen uppfyller skyldigheterna. Samtidigt ska uppfyllandet av dessa krav ligga till grund för den rörliga ersättningen till bolagets ledning. Det innebär därför att ersättningen till bolagets ledning är beroende av om företaget uppfyller miljökraven i enlighet med CSDD-direktivet.²³⁵

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag åläggs ett civilrättsligt ansvar. Det innebär att företag blanda annat är skadeståndsskyldiga i de fall de underlåtit att förebygga potentiella negativa effekter på miljön. Skadeståndsskyldigheten inträffar även i de fall ett företag inte vidtar åtgärder för att få negativa miljöeffekter enligt CSDD-direktivet att upphöra. Därutöver föreligger skadeståndsskyldigheten också i de fall ett företags underlåtenhet att vidta åtgärder har lett till negativ effekt som orsakat skada och som genom lämpliga åtgärder borde ha begränsats, förebyggts, stoppats eller minimerats.²³⁶ Det civilrättsliga ansvaret till följd av negativ miljöpåverkan innebär att enskilda personer som lider skada kan begära ersättning.²³⁷

I de fall företaget har bildats inom EU åläggs bolagets ledning en aktsamhetsplikt avseende skyldigheten att beakta konsekvenser av sina beslut när de agerar i företagets bästa intresse. De ska då beakta hållbarhetsaspekter, vilket omfattar klimatförändringar och miljökonsekvenser på kort, medellång och lång sikt. Reglerna som blir tillämpliga när företagets ledning åsidosatt sina skyldigheter enligt nationell lagstiftning ska också tillämpas när

²³¹ COM(2022) 71 final art. 20.2.

²³² COM(2022) 71 final art. 20.3, skäl (54) och s. 18.

²³³ COM(2022) 71 final art. 20.4.

²³⁴ Jfr COM(2022) 71 final art. 15.

²³⁵ Faktapromemoria 2021/22:FPM71 s. 4.

²³⁶ COM(2022) 71 final art. 22.1.

²³⁷ COM(2022) 71 final skäl (60).

aktsamhetsplikten enligt CSDD-direktivet inte tillgodoses.²³⁸ Därutöver ska bolagets ledning ansvara för genomförandet och övervakningen av åtgärderna för tillbörlig aktsamhet i fråga om bland annat miljö. Ansvaret omfattar särskilt integreringen av tillbörlig aktsamhet i företagets policyer. I det ansvaret åligger det bolagsledningen att ta hänsyn till relevanta synpunkter från parter och civilsamhällets organisationer. Styrelsen ska få rapporter från bolagsledningen avseende genomförandet av övervakningen. Samtidigt ska bolagsledningen vidta åtgärder för att anpassa företagsstrategin genom att hänsyn tas till de identifierade faktiska och potentiella negativa effekterna.²³⁹ Dessa bestämmelser har en särställning i förhållande till direktivets uppbyggnad eftersom de inte omfattas av tillsynen. Det innebär att de inte heller omfattas av sanktionerna i direktivet. Dessutom omfattas inte efterlevnaden av de två bestämmelserna av skadeståndsskyldighet.²⁴⁰

5.8 Genomförande i nuvarande lagstiftning

Det finns i dagsläget inte några gällande regleringar som reglerar det CSDD-direktivförslaget föreskriver i nuvarande lagstiftning. CSDD-direktivet berör dels frågor om bolagsstyrning, dels frågor om hållbarhetsrapportering. Detta regleras i aktiebolagslagen, respektive årsredovisningslagen i svensk rätt.²⁴¹ Förslaget till CSDD-direktivet välkomnas av den svenska regeringen. I faktagromemorian framhålls det att regeringen ser positivt på att internationella riktlinjer såsom OECD:s riktlinjer och FN:s vägledande principer beaktas i förslaget. Däremot menar regeringen att det kan beaktas ytterligare. Samtidigt framhålls vikten av att kraven som uppställs i enlighet med CSDD-direktivet är proportionerliga, tydliga och ändamålsenligt utformade. På så sätt skulle lagstiftningen inte vara i strid med svenska principer inom bolagsrätten. I faktagromemorian framför regeringen att det krävs en god balans mellan såväl aktieägare, som styrelsen för att en effektiv bolagsstyrning ska upprätthållas och att det i förlängningen är en förutsättning för bolags möjlighet till att attrahera kapital.²⁴²

Medlemsstaterna ska två år efter att CSDD-direktivet trätt i kraft offentliggöra lagstiftningen och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet.²⁴³ I nuläget har inte CSDD-direktivet trätt i kraft, vilket innebär att det ännu är oklart exakt när ett genomförande i svensk lagstiftning kommer behöva göras.

²³⁸ COM(2022) 71 final art. 25.

²³⁹ COM(2022) 71 final art. 26.

²⁴⁰ Schmauch (2022) s. 876 f.

²⁴¹ Faktapromemoria, 2021/22:FPM71 s. 4.

²⁴² Faktapromemoria, 2021/22:FPM71 s. 5 f.

²⁴³ COM(2022) 71 final art. 30.1.

6 Analys

6.1 Inledning

I detta avsnitt analyseras det som uppsatsen belyst utifrån den andra och tredje frågeställningen. För att besvara frågeställningarna på ett tydligt sätt, analyseras den andra frågeställningen i två delar, där den första delen analyserar anpassandet av årsredovisningslagen och aktiebolagslagen till CSDD-direktivet. Den andra delen av den andra frågeställningen analyserar aktieägarintresset i aktiebolagslagen och hur det förhåller sig till CSDD-direktivet. Till sist analyseras den tredje frågeställningen. En kort summering kommer sedan avsluta uppsatsen.

6.2 Anpassandet av den svenska aktiebolagslagen och årsredovisningslagen och dess aktieägarintresse till CSDD-direktivet

6.2.1 Anpassandet av aktiebolagslagen och årsredovisningslagen till CSDD-direktivet

Den svenska aktiebolagsrätten är och har varit i ständig utveckling under de senaste åren och decennierna. Från att den första aktiebolagslagen presenterades i mitten på 1800-talet har lagen genomgått flera förändringar som lett fram till den nuvarande aktiebolagslagen. Därutöver har årsredovisningslagen också utvecklats sedan den antogs i mitten på 1900-talet. Förändringarna i årsredovisningslagen som har gjorts har i flera fall berott på EU-rättsliga direktiv och förordningar. De EU-rättsliga dokument som införts i svensk rätt har under de senaste åren uppställt krav på hållbarhetsrapportering, där ett företags miljö- och hållbarhetsarbete har varit i fokus. Kraven som uppställs på företag är bland annat kopplade till internationella riktlinjer som fokuserar på miljön och hållbarhetsarbetet eftersom miljöfrågan har blivit alltmer väsentlig för alla parter runt om i världen.

Alla aktieägare har rösträtt i ett aktiebolag, vilket innebär att de har möjlighet att påverka olika beslut. Aktiebolagslagen utgår från ett ägarperspektiv, eftersom det är aktieägarna som har den slutgiltiga makten i ett aktiebolag i och med att besluten görs utifrån aktieägarnas perspektiv och beslut. Den svenska aktiebolagsrätten har haft aktieägarperspektivet som utgångspunkt ända sedan den första aktiebolagslagen antogs i Sverige. Det innebär att om ett eller flera andra perspektiv i stället för aktieägarperspektivet skulle få mer fokus såsom CSDD-direktivet är uppbyggt och vara det perspektiv som aktiebolagslagen utgår från, skulle den svenska bolagsstyrningsmekanismen delvis behöva förändras.

I 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen framgår syftet med ett aktiebolag. Det förutsätts vara vinst om inget annat har specificerats, vilket betyder att ett aktiebolag som utgångspunkt har ett vinstsyfte. Verksamhetsföremålet i ett aktiebolag ska ange hur ett aktiebolag ska bedrivas för att uppnå syftet med aktiebolaget, vilket implicit innebär hur aktiebolaget ska bedrivas för att kunna gå med vinst. Även om ett aktiebolag vill fokusera på andra saker än att gå med vinst, har aktieägarperspektivet och aktieägarmodellen fokus på att skapa avkastning till ägarna. I och med de nya reglerna som uppställs på företag i CSRD-direktivet och CSDD-direktivet, är inte huvudfokus att företag ska vidta åtgärder för att skapa vinst åt aktieägarna. I stället utgår de två direktiven från ett investerarperspektiv, vilket innebär att investerare och konsumenterna står i fokus. Därmed kan syftet och verksamhetsföremålet i ett företag komma att behöva ändras i lagstiftningen mot bakgrund av att CSDD-direktivet inte utgår från ägarperspektivet.

Samtidigt finns det ett utrymme enligt aktiebolagslagen för ett aktiebolag att införa bestämmelser i bolagsordningen som avviker från vinstsyftet. Däremot är det i praktiken svårt att ändra bolagsordningen om ett aktiebolag har ett spritt ägande eftersom det krävs så stor majoritet av rösterna. Bolagsledningen har visserligen en möjlighet att fatta beslut som avviker från vinstsyftet, men i och med att allt för många enskilda beslut som går emot vinstsyftet inte är förenligt med nuvarande lagstiftning, kan det bli problematiskt för aktiebolag att agera i enlighet med nuvarande lagstiftning samtidigt som CSDD-direktivet ska införas. I aktiebolagslagens nuvarande lydelse skyddas aktieägarna. Det betyder att om bolagsledningen fattar beslut som står i strid med vinsten, skulle dessa kunna angripas av aktieägarna. Därmed skulle aktiebolagslagen behöva förändra reglerna om vilka möjligheter bolagsledningen har att fatta beslut som står i strid med vinstsyftet, eftersom bolagsledningen kommer behöva fatta beslut som utgår från ett intressentperspektiv i enlighet med CSDD-direktivet.

NFRD-direktivet infördes i årsredovisningslagen år 2016, vilket medförde att kraven på vad en hållbarhetsrapport ska innehålla ändrades. Det svenska genomförandet går längre än vad NFRD-direktivet föreskriver. Reglerna i årsredovisningslagen utgår från att företag ska vara transparenta och redovisa sin hållbarhetsrapport i både förvaltningsberättelsen och på företagets hemsida. Dessutom uppställer taxonomiförordningen ytterligare krav jämfört med NFRD. Taxonomiförordningen som infördes i årsredovisningslagen föreskriver att företag ska upprätta en icke-finansiell rapport där en redovisning om hur företaget arbetar med hållbarhet ska göras. Därutöver lägger förordningen vikt vid att specifika miljömål ska beaktas. Dessa krav kommer kompletteras och ändras i och med genomförandet av CSRD-direktivet. Det är årsredovisningslagen som främst kommer påverkas eftersom den lagen redan har anpassats efter de EU-rättsliga kraven på hållbarhetsrapportering.

En viktig aspekt av hållbarhetsrapporteringen och beaktandet av tillbörlig aktsamhet är att den ska främja transparens och att det därigenom ska bli lättare för investerare att jämföra företag. Detta skulle å ena sidan kunna framhävas som en positiv aspekt av CSDD-direktivet eftersom transparensen är ett viktigt syfte med direktivet. Transparensen gör att tillgängligheten på nödvändig information ökar för investerare, vilket i sin tur kan sägas vara positivt eftersom det kan bidra till att fler hållbara investeringar görs. Dessutom ökar jämförbarheten mellan företag, vilket medför att både investerare och konsumenter ges möjligheten att fatta mer välgrundade beslut. Å andra sidan kan små och medelstora företag hamna i kläm om det uppställs allt för stora krav på dem och därigenom skulle deras förutsättningar kunna utvecklas negativt. Exempelvis skulle kraven på små och medelstora företag i en värdekedja kunna orsaka dem stor administrativ börda och stora kostnader i förhållande till deras omsättning. Ett genomförande av CSDD-direktivet skulle därför behöva vara tydlig avseende vad som ska ingå i redovisningen och hur olika värden ska redovisas.

Mot bakgrund av att företag enligt CSRD-direktivet bland annat ska beskriva hur due diligence-processen går till, faktisk eller potentiell negativ inverkan i förhållande till företagets värdekedja samt vilka åtgärder som vidtagits och vad åtgärderna resulterat i, skulle ett genomförande av CSDD-direktivet behöva bygga vidare på kraven i CSRD-direktivet i de fall där företag omfattas av båda direktiven. I samband med det skulle kraven behöva tydliggöras för att göra tillämpningen förutsebar. Å ena sidan skulle ett tydliggörande av vilka krav som uppställs bidra till att rättssäkerhet tillgodoses. Å andra sidan skulle ett tydliggörande kunna göra att företag fokuserar på detaljer och att de därmed kommer lägga oproportionerligt mycket tid på att tillgodose kraven. Det skulle kunna orsaka en oproportionerligt stor administrativ börda, framför allt för små och medelstora företag som ska rapportera deras respektive hållbarhetsarbete till de företag som omfattas av CSDD-direktivet. Därmed skulle den svenska aktiebolagsrätten behöva tillgodose båda aspekterna av att tydliggöra kraven och samtidigt tillgodose kravet på förutsebarhet.

En annan synvinkel som kan beaktas vid genomförandet är externaliteter och ESG-värden och hur dessa värden ska beaktas i förhållande till CSDD-direktivet. I och med att CSDD-direktivet bygger på flera internationella regelverk som reglerar miljön och hållbarhetsfrågor, tas CSR och ESG-värden hänsyn till i CSDD-direktivet. För att företag ska kunna tillgodose tillbörlig aktsamhet och vidta de krav på åtgärder som CSDD-direktivet uppställer, skulle en tydlig uppställning avseende vilka värden som företag ska använda sig av och hur de olika måtten ska mätas behövas för att tillgodose rättssäkerheten och förutsebarheten. Det skulle kunna göra att grönmalning undviks, eftersom företag inte skulle ges möjligheten att mäta sina hållbarhetsmått på olika sätt. ESG-värden beräknas på olika sätt genom index-mått. Mot bakgrund av att

det i CSDD-direktivet görs en uppdelning utifrån sektorer, vore det rimligt att uppställa olika index-mått för de olika sektorerna vid ett genomförande av CSDD-direktivet. Samtidigt återstår det att se om praxisen i förhållande till CSDD-direktivet kommer uppställa några index-mått eller krav på vad olika företags mätningar ska utgå från.

CSDD-direktivet uppställer gränsvärden för när ett företag omfattas av reglerna om att tillgodose tillbörlig aktsamhet i företagets verksamhet på olika sätt. Om ett företag närmar sig gränsvärdena, skulle företaget kunna försöka kringgå bestämmelserna i CSDD-direktivet. Det skulle exempelvis kunna göras genom att företaget delar upp sig på två företag, eller att företaget medvetet lägger sig precis under gränsvärdena. För att ett kringgående av CSDD-direktivet inte ska kunna göras, behöver genomförandet i årsredovisningslagen och aktiebolagslagen dels beakta kryphål som skulle kunna bli aktuella, dels beakta att lagen inte ska uppställa orimligt höga krav på företag som i slutändan leder till en oproportionerlig tung administrativ börda och som gör att företag får incitament till att inte uppnå gränsvärdena.

De krav som uppställs på ett företag för att uppfylla kraven enligt CSDD-direktivet är att identifiera och förebygga faktiska eller potentiella negativa miljökonsekvenser. Det betyder att en negativ miljökonsekvens inte behöver bevisas enligt CSDD-direktivet. Även om CSDD-direktivet definierar vad en negativ miljöpåverkan är, står det inte föreskrivet exakt vad en potentiell negativ miljöpåverkan innebär. I ett sådant fall skulle det kunna uppstå oklarheter kring vad som utgör en potentiell negativ påverkan och var gränsdragningen går i förhållande till faktisk påverkan. Bestämmelsen och definitionerna skulle därför behöva klargöras vid ett genomförande i aktiebolagslagen. Därmed skulle en svensk aktiebolagsrätt behöva utformas på ett sätt som gör lagtexten förutsebar och tydlig och därigenom se över definitionerna.

I CSDD-direktivet finns bestämmelser om att ett företag ska vidta lämpliga åtgärder om det antingen har identifierats en faktisk eller potentiell negativ miljöpåverkan. Även om CSDD-direktivet föreskriver en definition om vad en lämplig åtgärd är, finns det utrymme inom ramen för definitionen att företag till viss del själva bestämmer vad en lämplig åtgärd är. Det kan å ena sidan vara en positiv aspekt, eftersom företag får möjlighet att anpassa åtgärderna efter sin verksamhet. Därutöver blir företag inte bundna av att vidta vissa specifika åtgärder, vilket kan vara positivt i den aspekten att företag själva får välja vilka åtgärder som ska prioriteras utifrån företagets möjligheter och behov. Å andra sidan kan en för vag definition av vad en lämplig åtgärd innebär, göra att förutsebarheten inte tillgodoses tillräckligt. Det kan därför resultera i en osäkerhet hos företag. Även i detta fall skulle lagstiftaren behöva beakta fördelarna och nackdelarna med att företag själva ges möjligheten att bestämma vad en lämplig åtgärd är. Exempelvis skulle lagstiftaren kunna uppge

specifika exempel kopplat till vissa specifika situationer. Samtidigt kommer praxis uppkomma med tiden som också kan klargöra definitionen av vad en lämplig åtgärd anses vara.

Gemensamt för båda CSRD-direktivet och CSDD-direktivet är att dessa föreskriver att företag ska vara transparenta med hållbarhetsarbetet. I CSDD-direktivet ska företag vara transparenta i förhållande till vilket sätt de arbetar med tillbörlig aktsamhet. I årsredovisningslagen finns det bestämmelser som föreskriver att stora företag och företag av allmänt intresse ska offentliggöra en hållbarhetsrapport. Företagen som omfattas av detta krav, ska även inkludera företagets information om tillbörlig aktsamhet. CSRD-direktivet och dess genomförande i årsredovisningslagen, kommer göra kraven på innehållet i en hållbarhetsrapport tydligare. Ett genomförande av CSDD-direktivet skulle kunna göras genom att kraven på redovisningen av tillbörlig aktsamhet genomförs i årsredovisningslagen. Det skulle kunna göra reglerna mer lättillgängliga för företag. Dessutom skulle det kunna motiveras utifrån att CSRD-direktivet införts i lagen och därmed skulle det vara logiskt att även CSDD-direktivets krav på redovisning genomförs i årsredovisningslagen.

CSDD-direktivet föreskriver krav på att medlemsstaterna ska vidta kompletterande åtgärder för att underlätta för företag, genom att bland annat tillhandahålla information på webbplatser och plattformar. Utifrån att medlemsstaterna får ge finansiellt stöd till små och medelstora företag, uppkommer frågor kring var gränsdragningen avseende stöd ska göras. De kompletterande åtgärderna är å ena sidan positiva, eftersom företag får vägledning i hur de ska gå till väga för att uppfylla kraven på tillbörlig aktsamhet. Utöver det kan små och medelstora företag få finansiell hjälp med att uppfylla kraven om att vidta lämpliga åtgärder, vilket är positivt ur ett företagssamhetsperspektiv. Å andra sidan skulle små och medelstora företag kunna få olika mycket finansiellt stöd, trots att de är i behov av lika mycket. Detta skulle i sin tur kunna snedvrída konkurrensen på marknaden, vilket är negativt ur ett företagssamhetsperspektiv. Ett genomförande i svensk lagstiftning bör därför uppställa mer specifika riktlinjer kring beloppsgränser och vad som krävs för att få ett statligt finansiellt stöd. Det skulle göra tillämpningen mer förutsebar och rättssäker.

Alla krav som uppställs på företag i CSDD-direktivet kommer resultera i kostnader för företag. För att företag inte ska drabbas allt för mycket ekonomiskt, krävs det att kraven som uppställs på företag är proportionerliga. En avvägning behöver därför göras mellan å ena sidan investerarens behov av att få reda på hur företag arbetar med att tillgodose tillbörlig aktsamhet och å andra sidan att inte påverka små- och medelstora företag negativt. Visserligen omfattas inte små och medelstora företag direkt av CSDD-direktivet, men om de ingår i en värdekedja omfattas de eftersom de behöver rapportera till de

stora företagen som omfattas direkt. Små- och medelstora företag skulle därför kunna drabbas rent ekonomiskt men även administrativt. Det krävs därför att hänsyn tas till små- och medelstora företags olika behov och möjligheter vid genomförandet. Samtidigt finns det möjlighet för de små- och medelstora företagen att få finansiellt stöd. Detta kan vara en lösning på problematiken, men företagen kommer fortfarande påverkas av kraven som ställs på dem, vilket därför behöver beaktas vid genomförandet i svensk aktiebolagslagstiftning.

Ett genomförande av CSDD-direktivet kommer kräva många avvägningar i förhållande till tolkningar av negativa effekter och lämpliga åtgärder. Det kommer vara avgörande för tillämpningen av reglerna. Samtidigt finns det flera utmaningar med att tillgodose rättssäkerheten och förutsebarheten för företag. Det gäller såväl vilka olika mått som ska användas för att mäta kraven som uppställs, som att ange beloppsgränser. Sammanfattningsvis finns det flera utmaningar när ett genomförande av CSDD-direktivet ska göras, men det skapar även möjligheter för investerare och privatpersoner att få ta del av företags arbete mot ett mer hållbart samhälle. Dessutom kommer klimatmålen tillgodoses i större utsträckning än vad de tidigare gjort, vilket gör att antropogena utsläpp minskar.

6.2.2 Anpassandet av aktieägarintresset till CSDD-direktivet
I aktiebolagslagen föreligger det ett vinstsyfte, vilket framgår av 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen. Det har varit en grundpelare i de olika aktiebolagslagar som gällt i Sverige ända sedan 1800-talet. Aktieägarintresset i lagen tillgodoses genom att ett aktiebolag går med så mycket vinst som möjligt, eftersom det genererar mer pengar till aktieägarna. Vinstsyftet i aktiebolagslagen skyddar aktieägarna från att bolagsledningen tar beslut som skulle vara till nackdel för bolagets vinst. Den svenska bolagsstyrningen utgår från aktieägarmodellen, även om det på senare år har uppstått andra intressen, såsom de värden som presenteras i CSR och ESG. Ett genomförande av CSDD-direktivet skulle kunna resultera i att aktieägarmodellen inte längre kommer vara den modell som är den viktigaste som företag ska beakta. I stället uppkommer frågan om att andra intressen ska anses vara mer viktiga att tillgodose, det vill säga att intressentperspektivet ska beaktas i högre utsträckning än tidigare.

Vid frågan om hur CSDD-direktivet ska kunna genomföras utan att inverka på bolagsstyrningsmodellen, uppkommer frågor kring vilka intressen som ska beaktas och tillgodoses. Även om CSRD-direktivet och CSDD-direktivet inte är tillämpliga på samma typer av företag, finns det ett samband mellan dessa direktiv. I CSRD-direktivet ställs krav på att företag ska hållbarhetsrapportera, vilket innebär att intressentperspektivet behöver tillgodoses i hållbarhetsrapporterna. Samtidigt ska företag i sin hållbarhetsrapport både rapportera kring hur deras resultat och utveckling påverkas av hållbarhetsfrågor,

men även på vilket sätt företaget inverkar på miljön. Därmed tas hänsyn till både kundperspektivet och verksamhetsperspektivet. Dessutom ska företag beskriva den due diligence-process i förhållande till hållbarhetsfrågor som företaget genomfört enligt CSRD-direktivet. Det finns därmed både ett vinstintresse i enlighet med aktiebolagslagen och ett intressentintresse i enlighet med CSDD-direktivet och CSRD-direktivet, vilket skulle kunna leda till att en konflikt mellan dessa två intressen uppstår. Å ena sidan ska ett aktiebolag ta hänsyn till vinstsyftet och därigenom agera för att generera så mycket vinst som möjligt som sedan delas ut till aktieägarna. Å andra sidan ska ett aktiebolag beakta kraven på hållbarhetsrapportering och vidta tillbörlig aktsamhet, vilket inkluderar att redogöra för på vilket sätt företaget påverkar miljön. Det krävs därför att aktiebolaget lägger ned resurser för att tillgodose kraven i CSDD-direktivet men även de internationella riktlinjer och regelverk som CSDD-direktivet utgår från. Denna intressekonflikt behöver lagstiftaren ta hänsyn till när ett genomförande ska göras. Ett alternativ vid ett genomförande av CSDD-direktivet hade kunnat vara att utöka 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen och därigenom inkludera andra intressen än vinst, såsom miljön och hållbarhet mer uttryckligen.

Även om den nuvarande aktiebolagslagen ger visst utrymme för aktiebolag att beakta andra intressen än att gå med vinst, är vinstsyftet det huvudsakliga syftet med ett aktiebolag. Därutöver är det möjligt för ett aktiebolag att ha ett annat syfte än att gå med vinst om det anges i bolagsordningen. I och med att aktiebolagslagen utgår från ett aktieägarperspektiv, utgår den från ett kortsiktigt perspektiv eftersom inte några andra värden beaktas på samma sätt som vinstmaximeringen. Å ena sidan betyder det att andra intressen, såsom miljö och hållbarhet inte beaktas i den nuvarande lydelsen av aktiebolagslagen. Å andra sidan ges ett visst utrymme till att andra intressen beaktas i lagen, vilket kan innefatta miljö och hållbarhet. Vid ett genomförande av CSDD-direktivet skulle aktiebolagets vinstsyfte förändras, eftersom aktiebolag behöver tillgodose kraven som CSDD-direktivet uppställer. Det innebär utifrån ett perspektiv att vinstmaximeringen inte längre kommer vara det mest centrala i ett aktiebolag, utan snarare att aktiebolaget tar hänsyn till miljön och de hållbarhetskrav som uppställs i enlighet med CSDD-direktivet.

En investering som görs utifrån ett hållbarhetsperspektiv skulle samtidigt kunna tillgodose aktieägarintresset på längre sikt, eftersom en sådan investering skulle kunna generera i en högre vinst än en investering som görs utifrån ett kortsiktigt perspektiv. Till exempel skulle en investering som inte beaktar miljön och hållbarhet kunna resultera i böter, vilket i sin tur resulterar i lägre vinst. Dessutom skulle ett aktiebolag som beaktar CSR och ESG-värden och som är tydliga med det mot investerare och offentligheten göra att värdet på aktiebolaget ökar, vilket skulle leda till mer avkastning för aktieägarna i

slutändan. Därmed skulle vinstintresset i aktiebolagslagen kunna tillgodoses i sin nuvarande lydelse, även om det görs på ett annat sätt än tidigare.

Ett genomförande av CSDD-direktivet kommer påverka de beslut som ska företas av bolagsledningen i ett aktiebolag. När bolagsledningen ska fatta beslut och agera i aktiebolagets bästa intresse ska de ta hänsyn till hållbarhet och miljöpåverkan på både kort, medellång och lång sikt. Det innebär att besluten som kommer tas, primärt kommer beakta intressentperspektivet och därigenom inte aktieägarperspektivet. Samtidigt går det även att ifrågasätta vilka tidsaspekter vinstmaximeringen i aktiebolagslagen tar hänsyn till i den nuvarande lydelsen. På ett sätt är det förenligt med den nuvarande lydelsen att beakta andra intressen, såsom exempelvis de internationella dokument som CSDD-direktivet grundar sig på eftersom ett bolag kan ha ett annat syfte än att enbart gå med vinst. Det gäller även de värden som både CSR och ESG föreskriver. I och med att lagen inte föreskriver någon tidsangivelse för när vinst ska uppnås, skulle andra intressen kunna beaktas om det är motiverat utifrån ett ekonomiskt perspektiv. En sådan motivering skulle med beaktade av CSDD-direktivet kunna innebära att ett aktiebolag vidtar investeringar som uppfyller kraven på miljön och hållbarhetsområdet, även om vinsten på kort sikt minskas till följd av investeringen. Det ekonomiskt försvarbara skulle i en sådan situation kunna vara dels att kraven enligt CSDD-direktivet uppfylls och att sanktionsåtgärder därmed undviks, dels att vinsten på längre sikt ökar. Dessutom skulle aktiebolaget kunna öka i värde om aktiebolaget tillgodoser tillbörlig aktsamhet och hållbarhetsrapporteringskraven eftersom investerare alltmer beaktar hållbarhet och ESG-värden. Om det rapporteras på ett sätt som gör det tillgängligt för allmänheten kommer investerare och privatpersoner kunna bli uppmärksammade på företagets hållbarhetsarbete. Det skulle kunna göra att allmänkunskapen om företags hållbarhetsarbete ökar och att hållbarhetsarbetet beaktas alltmer när en investering ska företas.

I och med att grön målning på ett lättare sätt undviks genom kraven som uppställs i både CSRD-direktivet och CSDD-direktivet, kommer investerare få en mer rättvisande bild av hur företag arbetar med miljön och hållbarhet. Det kan därför i sin tur leda till att andra intressen än vinstintresset beaktas i större utsträckning än tidigare. Aktiebolagslagen skulle därmed inte behöva revideras eftersom investerare kommer få tillgång till hållbarhetsinformation på ett enklare sätt än tidigare. Samtidigt skulle ett förtydligande med vad aktieägarperspektivet och vinstsyftet är, kunna underlätta vid tillämpningen av lagen. Även om det anses vara berättigat att beakta andra intressen än att enbart gå med vinst, finns det ett syfte med att klargöra rättsläget ännu mer. Ett tydliggörande i aktiebolagslagen skulle kunna bidra till att rättsläget blir ännu mer förutsebart. Det är tydligt att bolag och dess ledning i framtiden kommer behöva tillgodoses andra intressen ännu mer än vad de behöver idag i och med genomförandet av både CSRD-direktivet och CSDD-direktivet. Oavsett om

lagstiftaren väljer att implementera de miljö- och hållbarhetsavvägningar som ska göras av aktiebolag i aktiebolagslagens 3 kapitel 3 § eller inte, kommer inte endast vinstmaximering att kunna beaktas i ett företag i framtiden.

En annan problematik med att vinstsyftet och därmed aktieägarintresset till viss del kommer förändras, är de befintliga aktieägarna i företag som direkt berörs av CSDD-direktivet. Vinsten kommer i dessa fall troligtvis att minska ur ett kortsiktigt perspektiv, eftersom företagen kommer behöva vidta tillbörlig aktsamhet och vidta åtgärder om de inte uppfyller de miljörättsliga krav som ställs på dem. På så sätt kommer inte aktieägarna få sitt huvudsakliga intresse tillgodosett på kort sikt. Samtidigt kommer långsiktiga investeringar med beaktande av hållbarhet och miljön troligtvis öka aktiebolagets värde om investeringarna är motiverade ur en ekonomisk synvinkel. Ett företag som följer de regler som CSDD-direktivet uppställer, kommer också bidra till ett mer hållbart samhälle. Dessa aktiebolag skulle därför kunna anses vara mer attraktiva ur en investerares perspektiv, vilket skulle öka värdet på företaget och därmed tillgodose aktieägarintresset.

Om allt fler aktiebolag skyltar med att de arbetar med hållbarhet och miljön, kommer det även kunna inverka på privatpersoner som konsumenter. I ett sådant fall skulle ett aktiebolags vinst kunna påverkas positivt, eftersom konsumenter skulle kunna välja att konsumera varor och tjänster hos hållbara aktiebolag i stället för företag som inte beaktar miljön och hållbarhet i sitt arbete. Det skulle därmed kunna inverka positivt på ett aktiebolags vinst och aktieägarintresset. I och med att EU lagstiftar alltmer utifrån ett hållbarhetsperspektiv i enlighet med de internationellt miljörättsliga avtalen och riktlinjerna, är det ett allt viktigare område som företag behöver beakta. Även om aktiebolag inte på kort sikt kommer gå med lika mycket vinst med hänsyn till CSDD-direktivet, skulle vinsten på lång sikt kunna öka. Det gör därmed att ett genomförande av CSDD-direktivet inte skulle behöva inverka på 3 kapitlet 3 § aktiebolagslagen.

6.3 Sanktionerna i CSDD-direktivet och dess inverkan på rättssäkerheten och förutsebarheten

CSDD-direktivet föreskriver att företag ska åläggas sanktioner i de fall de inte vidtar tillbörlig aktsamhet i sin verksamhet. I CSDD-direktivet finns bestämmelser om att medlemsstaterna ska genomföra regler om utomobligatoriskt skadeståndsansvar i de fall när företag inte förebygger potentiella negativa effekter och när företag vidtar åtgärder för att få de negativa effekterna att upphöra. Därutöver ska administrativa sanktioner och en statlig tillsyn genomföras enligt CSDD-direktivet. Medlemsstaterna ska genomföra sanktioner vid överträdelse av CSDD-direktivet. Kravet på sanktionerna är att de ska vara effektiva, proportionella och avskräckande samt att avgiften ska bedömas

utifrån ett företags omsättning. I EU-domstolens praxis har det redogjorts för vad dessa begrepp innebär, vilket kortfattat är att sanktionen ska vara proportionerlig till överträdelsen som gjorts. Det innebär att sanktionen ska vara kännbar men samtidigt inte vara för hög i förhållande till överträdelsens allvar. I CSDD-direktivet skulle sanktionerna därför behöva vara ekonomiskt kännbara för företag i förhållande till hur pass stor överträdelsen är. Detta mynnar ut i frågor kring hur en stor, respektive liten en överträdelse ska anses vara enligt CSDD-direktivet. Därutöver väcks frågor kring hur sanktionerna förhåller sig till rättssäkerheten och därigenom förutsebarheten. I och med att inte några specifika beloppsgränser eller procentsatser anges i förslaget till CSDD-direktivet vet inte företag på vilket sätt de kommer sanktioneras om de inte följer kraven i CSDD-direktivet. Det medför därför i sin tur att förutsebarheten inte tillgodoses. Samtidigt anges det att överträdelsen ska bedömas utifrån hur hög omsättning ett företag har, vilket på ett sätt skulle kunna vara tillräckligt för att uppfylla kravet på rättssäkerhet och förutsebarhet. Där emot vet inte företag vilka belopp det rör sig om när det inte anges några specifika belopp eller procentsatser, vilket därför tyder på att rättssäkerheten och förutsebarheten inte tillgodoses i CSDD-direktivet.

I och med att företag inte vet hur stora sanktionerna kommer att bli, skulle företag kunna välja att bryta mot CSDD-direktivet på grund av att sanktionerna inte är förutsebara. Trots att sanktionerna ska uppfylla de krav som uppställs i EU-rättslig praxis och därigenom vara proportionerliga och avskräckande, finns det en risk för att det rent ekonomiskt skulle kunna vara försvarbart för ett företag att få böter om företaget går med mer vinst vid en överträdelse av CSDD-direktivet. Det är därför av betydelse att sanktionerna utvecklas vid ett genomförande till svensk lagstiftning. Specifika beloppsgränser eller procentsatser skulle kunna göra att rättssäkerheten och förutsebarheten tillgodoses än mer och att företag därutöver inte bryter CSDD-direktivet.

För att ett företag ska bli tilldelade sanktioner krävs det att de inte följer de krav som uppställs i CSDD-direktivet genom ett genomförande till nationell rätt. Det inkluderar bekämpandet av klimatförändringarna och begränsningen av den globala uppvärmningen i enlighet med Parisavtalet. Vid beslutet avseende om ett företag ska åläggas sanktioner eller inte, ska hänsyn tas till om företaget har vidtagit lämpliga åtgärder i de fall där det förekommit negativa effekter även när det potentiellt föreligger negativa effekter. Det blir därför aktuellt med innebörden av begreppen negativa effekter och lämpliga åtgärder. I CSDD-direktivet ges en beskrivning av vad som ska göras för få negativa effekter att upphöra, vilket innebär att förutsebarheten och rättssäkerheten därmed är uppfylld. Samtidigt finns det inte någon specificering kring hur begreppet negativa effekter ska tolkas. Det tyder därför på att rättssäkerheten och förutsebarheten inte tillgodoses. De internationella avtalen som CSDD-direktivet grundar sig på får därför en väsentlig betydelse vid

fastställandet av vad som utgör negativa effekter för miljön. Därmed skulle förutsebarheten kunna anses vara uppfylld. Vid ett genomförande skulle en mer specificerad lagtext kring dessa begrepp kunna göra rättsläget mer förutsebart.

I och med att alla sanktioner som utges ska offentliggöras enligt CSDD-direktivet, medför det kravet att rättssäkerheten tillgodoses. Därutöver kommer det europeiska nätverket för tillsynsmyndigheter även bidra till att rättssäkerheten på ett sätt tillgodoses i och med att de europeiska länderna utbyter information med varandra avseende sanktioner. På så sätt skulle EU kunna samordna både storleken på sanktionerna och var gränsdragningen ska dras för i vilka fall sanktioner ska utges.

En del av åtgärderna som företag ska företa är att inrätta ett klagomålsförfarande. En av de parter som kan lämna in ett klagomål är personer som påverkas eller som kan antas påverkas av negativa effekter. Frågan blir då var gränsdragningen ska göras i förhållande till vad antas påverkas och påverkas betyder och vilka personer som omfattas av möjligheten till att lämna klagomål. Det skulle kunna tolkas som att privatpersoner runt om i världen påverkas av att ett företag inte tillgodoser klimatkrav och att varje enskild individ därför skulle kunna föra fram klagomål. En sådan situation kan jämföras med den stämning som Aurora-gruppen utfärdat mot den svenska staten, eftersom grunderna för stämningen hänför sig till att klimatet inte tillgodosetts. För att CSDD-direktivet ska vara förutsebart skulle därför de personer som har rätt att framföra klagomål behöva specificeras.

Välgrundade farhågor om att ett företag inte följer de bestämmelser som antagits i enlighet med CSDD-direktivet ska kunna framföras till en tillsynsmyndighet. Ett beslut som sedan tas av tillsynsmyndigheten kan prövas om den som vill att en prövning av beslutet görs har ett berättigat intresse i saken. Därmed uppkommer även frågan i detta hänseende kring frågan vem som ska anses ha ett berättigat intresse. I och med att det inte uppställs en specifik definition avseende vad som utgör ett berättigat intresse, uppfylls inte förutsebarheten i detta hänseende. EU-domstolen kommer därför få en avgörande roll vid tillämpningen av vem som ska anses ha ett berättigat intresse.

I CSDD-direktivet ges bolagsledningen en viktig roll i arbetet med att bedriva företag i enlighet med CSDD-direktivet. Bolagsledningen ska bland annat ta hänsyn till hållbarhet och klimatförändringar för att de ska anses agera i företagets bästa intresse. Därutöver är bolagsledningen ansvarig för att övervaka åtgärderna som vidtas för att efterleva CSDD-direktivet. Ansvaret som åvilar bolagsledningen omfattas inte av sanktioner eftersom bestämmelserna inte omfattas av tillsynen. Därmed skiljer sig ansvaret och sanktionerna åt jämfört med resterande del av CSDD-direktivet. Bolagsledningen har ett begränsat

ansvar i och med att det endast är företagets bästa intresse som bolagsledningen är ansvarig över. Det är upp till varje företag att bestämma vad som ska anses utgöra det bästa för företaget när CSDD-direktivets krav samtidigt ska tillgodoses. Mot bakgrund av att aktieägarmodellen och vinstsyftet präglar den svenska aktieägarmodellen, kommer troligtvis en vinstmaximering fortsatt vara det som anses utgöra aktiebolagets bästa intresse enligt bolagsledningen. I och med att det inte finns några sanktioner gentemot bolagsledningen i CSDD-direktivet, skulle företag kunna bryta mot CSDD-direktivets föreskrifter så länge företagets bästa intresse tillgodoses utan att bolagsledningen skulle få rättsliga sanktioner. Därmed skulle bolagsledningen kunna kringgå lagstiftningen, vilket skulle kunna påverka förutsebarheten och rätts säkerheten genom att det inte står klart hur bolagsledningen behöver agera när ett företag bryter mot CSDD-direktivet.

Även om CSDD-direktivet inte föreskriver några sanktioner gentemot bolagsledningen i ett företag, skulle ledningen i ett företag kunna vidta åtgärder som går längre än vad CSDD-direktivet föreskriver. På så sätt skulle det kunna finnas risk för att vinstkravet inte tillgodoses. Det skulle därmed kunna skapa en obalans kring dels kraven enligt CSDD-direktivet, dels vinstsyftet och kraven enligt aktiebolagslagen. Bolagsledningens ansvar är begränsat i CSDD-direktivet, vilket innebär att det inte är förutsebart avseende vilka sanktioner bolagsledningen skulle kunna få. Aktiebolagslagen föreskriver att bolagsledningen ska åläggas personligt skadeståndsansvar i de fall de uppsåtligt eller av misskötsamhet skadar bolaget. Olika situationer kan uppstå i detta hänseende till följd av CSDD-direktivet. Å ena sidan skulle bolagsledningen kunna åsidosätta vinstsyftet i syfte att uppfylla kraven i CSDD-direktivet, å andra sidan skulle bolagsledningen kunna fatta beslut som strider mot CSDD-direktivet i syfte att tillgodose vinstkravet. Oavsett vilken situation som uppstår, skulle ett förtydligande vid genomförandet av CSDD-direktivet avseende bolagsledningens ansvar i förhållande till överträdelser av CSDD-direktivet göra att tydligheten och förutsebarheten ökar.

Även om det inte finns några bestämmelser i varken CSDD-direktivet eller i aktiebolagslagen om klimatansvar i förhållande till enskilda individer, kan frågan ändå belysas. CSDD-direktivet uppställer krav på att företag ska vidta tillbörlig aktsamhet i förhållande till klimatet. Klimatet och de klimatmål som uppställs i de multinationella avtalen och riktlinjerna berör alla människor på vår planet. Vid ett genomförande av CSDD-direktivet kommer troligtvis de antropogena klimatavtrycken minska eftersom företag åläggs krav avseende att följa klimatmålen enligt bland annat Parisavtalet och den europeiska gröna given. Om ett företag inte följer CSDD-direktivet, kommer inte heller de antropogena klimatavtrycken minska, vilket innebär att enskilda individers intressen på ett sätt inte tillgodoses. I och med talan som svenska barn och ungdomar väckt i Sverige, skulle fler intressen än ett företags vinst kunna bli

aktuellt vid genomförandet av CSDD-direktivet. Det är inte klart vad Högsta domstolen kommer döma i fallet, men en fundamental fråga väcks i detta fall avseende hur rättsordningen ställer sig till klimatfrågan ur ett större perspektiv. CSDD-direktivet fokuserar på att företag ska vidta tillbörlig aktsamhet i förhållande till klimatet och hållbarhet vid bedrivandet av företag, vilket tyder på att klimatfrågan blir allt viktigare att beakta. Frågan om och i så fall hur företag och stater kan sanktioneras för klimatöverträdelser och vad konsekvenserna ska bli och vem eller vilka som kan föra talan blir därmed viktig.

6.4 Avslutning

Klimatfrågan blir allt viktigare i vårt samhälle. CSDD-direktivet väntas innebära vissa stora förändringar för företag eftersom högre krav uppställs på att tillgodose de klimatmål som finns i internationella avtal och riktlinjer. Den svenska aktiebolagsrätten kommer behöva förändras till viss del när CSDD-direktivet införs. På vilket sätt aktiebolagslagen och årsredovisningslagen kommer behöva anpassas återstår att se. Därutöver återstår det att se om det grundläggande syftet med ett aktiebolag förändras mot bakgrund av att de europeiska klimat- och hållbarhetsmålen värderas högre i CSDD-direktivet, än att ett företag går med vinst. Aktiebolagslagens 3 kapitel 3 § skulle därmed potentiellt behöva ändras i ljuset av CSDD-direktivets krav. Samtidigt finns det argument för att paragrafen inte behöver revideras eftersom det finns möjlighet för företag att vidta andra intressen än att enbart gå med vinst enligt den nuvarande lydelsen.

CSDD-direktivet kommer medföra betydliga förändringar för företag i och med att högre krav uppställs. Flera delar är ännu oklara kring sin utformning, vilket innebär att både EU-domstolen och nationella domstolar kommer få stor inverkan på tolkningen av vissa begrepp. Det gäller även för de sanktioner som CSDD-direktivet föreskriver. Rättssäkerheten och förutsebarheten är en grundläggande pelare i vårt rättssystem. Det är därför av yttersta vikt att sanktionsbestämmelserna i CSDD-direktivet blir mer tydliga avseende hur pass stora sanktionerna kan bli för företag. Det har även inverkan på företags incitament till att vidta åtgärder i enlighet med CSDD-direktivet.

Det är inte helt klart vilka företag som kommer omfattas av kraven och därutöver står det inte klart om den svenska aktiebolagsrätten kommer gå längre än CSDD-direktivet föreskriver. En utmaning är att tillgodose företagsamheten i samhället och aktieägarintresset samtidigt som klimatmålen tillgodoses. I den värld vi befinner oss i nu, är klimathotet omfattande och bland de aktörer som kan bidra till minskade klimatutsläpp finner vi stora företag. För att de antropogena utsläppen ska minska behöver klimatkraven skärpas i förhållande till hur de ser ut i dagsläget. Samtidigt är det viktigt att incitamenten för att bedriva företag bevaras. Det återstår att se hur CSDD-direktivet

kommer genomföras i svensk aktiebolagslagstiftning och hur den slutliga versionen av CSDD-direktivet kommer vara formulerad.

Käll- och litteraturförteckning

KÄLLOR

Tryckta källor

Offentligt tryck

Sverige

Propositioner och regeringsskrivelser

Prop. 1847/48:56 om aktiebolag.

Prop. 1895:6 med förslag till ny bolagslagstiftning m.m.

Prop. 1910:54 med förslag till lag om aktiebolag och till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1894.

Prop. 1944:5 med förslag till lag om aktiebolag m.m.

Prop. 1975:103 Regeringens proposition med förslag till en ny aktiebolagslag, m.m.

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag.

Prop. 2015/16:193 Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy.

Prop. 2016/17:16 Godkännande av klimatavtalet från Paris.

Prop. 2021/22:11 Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning.

Skr. 2015/16:69 Politik för hållbart företagande.

Publikationer

Finansdepartementets publikation FN:s handlingsplan, *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Svensk översättning av FN:s Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development, antogs den 25 september 2015.

Regeringskansliets faktapromemorior

Regeringskansliet Faktapromemoria 2021/22:FPM71 om *Direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet*, publicerad 2022-03-30.

Regeringskansliet Faktapromemoria Dnr UD2022/03044 *Sveriges strategi för arbetet i OECD*, publicerad 2022-02-24.

Statens offentliga utredningar

SOU 1941:9 Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m.

SOU 2023:35 Nya regler om hållbarhetsredovisning.

Europeiska unionen

Direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU av den 26 juni 2013 om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU av den 22 oktober 2014 om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy.

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv av den 23 februari 2022 om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937, COM(2022) 71 final.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2464 av den 14 december 2022 om ändring av förordning (EU) nr 537/214, direktiv 2004/109/EG, direktiv 2006/43/EG och direktiv 2013/34/EU vad gäller företagens hållbarhetsrapportering.

Europeiska kommissionen

Europakommissionens grönbok av den 18 juli 2001 om främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar (EU), KOM(2001) 366 slutlig.

Europakommissionens meddelande av den 2 juli 2002 om företagens sociala ansvar – näringslivets bidrag till en långsiktig stabil utveckling (EU), KOM(2002) 347 slutlig.

Europeiska kommissionens meddelande av den 11 december 2019 om den europeiska gröna given (EU), COM(2019) 640 final.

Europeiska kommissionens delegerade förordning (EU) om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning 2013/34/EU vad gäller standarder för hållbarhetsrapportering, COM(2023)5303 final.

Förordningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EG, 2012/27/EG och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2088 av den 27 november 2019 om hållbarhetsrelaterade upplysningar som ska lämnas inom den finansiella tjänstesektorn.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (*europaisk klimatlag*).

Förenta nationerna

Paris Agreement to the United Nations Framework Convention on Climate (adopted 12 December 2015, entered into force 4 November 2016) TIAS 16-1104.

United Nations Environment Programme (2023). Emissions Gap Report 2023: *Broken Record – Temperatures hit new highs, yet world fails to cut emissions (again)*. Nairobi. <<https://doi.org/10.59117/20.500.11822/43922>>.

Övrigt

Boffo, R., & R. Patalano (2020), *ESG Investing: Practices, Progress and Challenges*, OECD Paris, <<https://www.oecd.org/finance/ESG-Investing-Practices-Progress-Challenges.pdf>>.

OECD (2023), *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*, OECD Publishing, Paris, <<https://doi.org/10.1787/81f92357-en>>.

Litteratur

Böcker

Arvidsson, Niklas & Samuelsson, Per (2022), *Festskrift till Rolf Skog, Ett och annat om vinstsyftet, generalklausulen, företagsvärdering och likhetsprincipen*. Norstedts Juridik, s. 123–135.

Dotevall, Rolf (2017), *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, 3e upplagan. Stockholm, Wolters Kluwer.

Eklund, Karin & Stattin, Daniel (2021), *Aktiebolagsrätt och aktiemarknadsrätt*. 3 uppl., Uppsala, Iustus.

David Frydinger (2023), *Spelregler för hållbar affärsverksamhet: lagar, kontrakt och moral*. Stockholm, Norstedts juridik.

Frändberg, Åke (2005), *Rättsordningens idé, en antologi i allmän rättslära*. Uppsala, Iustus.

Halje, Lovisa (2022), *Rättslig operationalisering av företags samhällsansvar*. Uppsala universitet.

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod' i; Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Lund, Studentlitteratur, s. 21–46.

Reichel, Jane (2018), 'EU-rättslig metod' i; Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Lund, Studentlitteratur, s. 109–142.

Ohlson, Göran (2012), *Vikten av Vinst*. Uppsala, Iustus.

Qandeel, Mais (2021), 'Legal Considerations of Corporate Responsibility for Sustainability: A Just Business' i; Kristoffersson, Eleonor & Qandeel, Mais (ed.), *Law and Sustainable Development Swedish perspectives*. Uppsala, Iustus.

Sandström, Torsten (2020), *Svensk aktiebolagsrätt*. 7 uppl., Stockholm, Norstedts juridik.

Skog, Rolf (2020), *Rodhes Aktiebolagsrätt*. 26 uppl., Stockholm, Norstedts juridik.

Schmauch, Magnus (2023), *Hållbarhetsreglerna på finansmarknaden*. Stockholm, Norstedts juridik.

Svernlöv, Carl (2023), *Aktiebolagslagen*. 2 uppl., Stockholm, Norstedts juridik.

Artiklar

Boeger, Nina & Russell, Susanne & Villiers, Charlotte (2020), 'Companies, Shareholders and Sustainability', *Law Research Paper Series*. University of Bristol Law School, Bristol.

Friedman, Milton (1970), 'A Friedman doctrine – The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits' *The New York Times*.

Mähönen, Jukka & Sjäffjell, Beate (2023), Preprint of chapter 1; 'Broadening the Horizon: Nordic company law in context' *LSN Research Studies Paper Series*, no. 2023-07.

Schmauch, Magnus (2022), 'CSDD – Kommissionens förslag till direktiv om företagens due diligensansvar i hållbarhetsfrågor.' *SvJT* s. 855–884.

Shaffer, Gregory C. & Pollack, Mark A. (2010) 'Hard vs. Soft Law: Alternatives, Complements, and Antagonists in International Governance' *Legal Studies Research Paper Series, Research Paper* no. 09-23.

Sjäffjell, Beate (2021), Preprint, review 2; 'Reforming EU Company Law to Secure the Future of European Business' *Legal Studies Research Paper Series*, no. 2021-05.

Sjäffjell, Beate & Mähönen, Jukka (2022), 'Corporate Purpose and the EU Corporate Sustainability Due Diligence Proposal', *Oxford Business Law Blog*.

Skog, Rolf (2015), 'Om betydelsen av vinstsyftet i aktiebolagslagen.' *SvJT* s. 11–19.

Zila, Josef (1990), 'Om rättssäkerhet.', *SvJT* s. 284–305.

Elektroniska källor

Europaparlamentet, *Texts adopted – Corporate Sustainability Due Diligence*, <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0209_EN.html> (senast uppdaterad 2023-10-03, besökt 2023-11-08).

European Center for Constitutional and Human Rights, *Hard law/soft law*, <<https://www.ecchr.eu/en/glossary/hard-law-soft-law/>> (besökt 2023-12-19).

Europeiska kommissionen, *Corporate sustainability reporting*, <https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en> (besökt 2023-09-08).

Europeiska kommissionen, *Klimatförändringarnas konsekvenser*, <https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_sv> (besökt 2023-09-07).

Europeiska kommissionen, *Sustainable Finance: Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards*, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_23_4044> (besökt 2023-10-02).

Europeiska rådet, *Corporate sustainability due diligence: Council and Parliament strike deal to protect environment and human rights*, <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/14/corporate-sustainability-due-diligence-council-and-parliament-strike-deal-to-protect-environment-and-human-rights/>> (publicerad 2023-12-14, besökt 2023-12-19).

Europeiska rådet, *Den europeiska gröna given*, <<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/green-deal/>> (besökt 2023-09-09).

Europeiska rådet, *Parisavtalet om klimatförändringar*, <<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/climate-change/paris-agreement/>> (besökt 2023-09-07).

Förenta nationerna-förbundet, *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*, <<https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/>> (besökt 2023-09-08).

OECD, *Soft law*, <<https://web-archive.oecd.org/fr/2013-05-14/220935-irc10.htm>> (besökt 2023-12-19).

United Nations Climate Change Conference, *Paris Agreement – Status of Ratification*, <<https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/status-of-ratification>> (besökt 2023-09-07).

United Nations Climate Change Conference, *The Paris Agreement*, <<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>> (besökt 27-09-2023).

World Meteorological Organization, *WMO annual report highlights continuous advance of climate change*, <<https://public.wmo.int/en/media/press-release/wmo-annual-report-highlights-continuous-advance-of-climate-change>> (besökt 2023-09-07).

Rättsfall m.m.

Sverige

Svenska domstolar

Ansökan om stämning, Nacka tingsrätt, Stockholm den 14 december 2022, i mål T 8304–22.

Mål T 8304–22.

EU-domstolen

Dom av den 16 juli 2016 i mål C-255/14, *Chmielewski*, ECLI:EU:C:2015:475.

